

**ศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีเลือกตั้ง ศึกษาเฉพาะกรณีคดีเกี่ยวกับคุณสมบัติ
ของผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร**

**Courts with Jurisdiction over Election Cases Related to Candidate
Qualifications of House of Representatives**

สุไลย์มาน ราฟีร์¹

Suliman Rafie²

กิตติศักดิ์ หนูชัยแก้ว³

Kittisak Noochaikaew⁴

วันที่รับบทความ: 15 พฤศจิกายน 2567

วันที่แก้ไขบทความ: 26 พฤศจิกายน 2567

วันที่ตอบรับ: 2 ธันวาคม 2567

วันที่เผยแพร่: 27 ธันวาคม 2567

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีเลือกตั้ง ศึกษาเฉพาะกรณีคดีเกี่ยวกับคุณสมบัติของผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ทั้งนี้ เพื่อหาข้อสรุปและข้อเสนอแนะในแนวทางแก้ไขปัญหาถึงกรณีดังกล่าวให้การดำเนินงานในการตรวจสอบคุณสมบัติหรือลักษณะต้องห้ามของผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเป็นไปด้วยความรวดเร็วและเป็นธรรม

¹สุไลย์มาน ราฟีร์ คณะนิติศาสตร์ปริทัศน์ พนมยงค์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต 110/1-4 ถ. ประชาชื่น แขวงทุ่งสองห้อง เขตหลักสี่ กรุงเทพมหานคร 10210, E-mail : Suliman.raife@gmail.com

²Suliman Rafie, Pridi Banomyong Faculty of Law, Dhurakij Pundit University 110/1-4 Prachachuen Road, Laksi District, Bangkok 10210, Thailand, E-mail : Suliman.raife@gmail.com

³อาจารย์ ดร.กิตติศักดิ์ หนูชัยแก้ว คณะนิติศาสตร์ปริทัศน์ พนมยงค์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต 110/1-4 ถ. ประชาชื่น แขวงทุ่งสองห้อง เขตหลักสี่ กรุงเทพมหานคร 10210 E-mail : Kittisak.noo@dpu.ac.th

⁴Dr.Kittisak Noochaikaew, Pridi Banomyong Faculty of Law, Dhurakij Pundit University 110/1-4 Prachachuen Road, Laksi District, Bangkok 10210, Thailand, E-mail : Kittisak.noo@dpu.ac.th

ผลการศึกษาพบว่าในการพิจารณาคดีเกี่ยวกับคุณสมบัติของผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรนั้นศาลที่มีอำนาจในการพิจารณาคดีดังกล่าว มีทั้งในส่วนของศาลยุติธรรมหรือศาลรัฐธรรมนูญ แล้วแต่กรณี โดยขึ้นอยู่กับสถานะของบุคคลผู้เป็นคู่ความแห่งคดี ว่ามีสถานะเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือไม่ หากเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีดังกล่าวจะเป็นศาลรัฐธรรมนูญ แต่หากเป็นกรณีอื่นจะอยู่ในส่วนของศาลยุติธรรม จนส่งผลที่ทำให้ แนวทางปฏิบัติตนให้เป็นไปตามที่กฎหมายกำหนดสำหรับบุคคลที่ประสงค์จะสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร หรือในส่วนของแนวทางปฏิบัติของเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องในการพิจารณาถึงสิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรนั้น ไม่สามารถที่จะปฏิบัติให้เกิดความยุติธรรมอย่างสูงสุดแก่ประชาชนได้

ข้อเสนอแนะของงานวิจัยฉบับนี้จึงได้นำเสนอให้เห็นควรแก้ไขให้มีการจัดตั้งศาลขึ้นมาโดยเฉพาะเป็นศาลเลือกตั้ง โดยให้อยู่ภายใต้ศาลฎีกาซึ่งถือเป็นศาลสูงที่มีความเหมาะสมในการพิจารณาคดีเกี่ยวกับ สิทธิสมัครรับเลือกตั้งตลอดจนคุณสมบัติหรือลักษณะต้องห้ามของบุคคลที่เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร โดยไม่ต้องคำนึงถึงสถานภาพของบุคคลดังกล่าวว่าได้รับการเลือกตั้งให้เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

คำสำคัญ: สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร; คดีเลือกตั้ง; ศาลยุติธรรม; ศาลรัฐธรรมนูญ; คุณสมบัติของผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

Abstract

This research aims to study courts with jurisdiction over election cases, specifically focusing on cases related to qualifications of House of Representatives candidates. The aim is to find conclusions and recommendations to resolve issues regarding the verification process of qualifications and disqualifications of House of Representatives candidates, ensuring the process is both quick and fair.

The study findings reveal that jurisdiction over cases concerning House of Representatives candidate qualifications is split between the Court of Justice and the Constitutional Court, depending on the litigant's status. If the person is already a House Representative, the Constitutional Court has jurisdiction. Other cases fall under the Court of Justice's jurisdiction. This division has resulted in challenges for both potential House Representative candidates and election officials in ensuring fair implementation of the law. The

current system makes it difficult to achieve maximum justice for the public in matters related to candidacy rights and qualifications reviews.

The thesis recommends establishing a specialized Election Court under the Supreme Court's authority. This court would handle all election-related cases, including candidate qualifications and disqualifications, regardless of whether the person in question is already an elected House Representative.

Keywords: House Representative; Election cases; Court of Justice; Constitutional Court; House of Representatives candidate qualifications

1. บทนำ

1.1 ความเป็นมา และความสำคัญของปัญหา

ที่มาขององค์กรนิติบัญญัติ ไม่ว่าจะเป็นสภาผู้แทนราษฎรหรือวุฒิสภา (ในรัฐธรรมนูญบางฉบับได้กำหนดให้วุฒิสภามาจากการเลือกตั้งของประชาชน แต่ในรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันนี้ได้กำหนดให้วุฒิสภามาจากการเลือกกันเองของผู้สมัครเป็นวุฒิสมาชิก) ต้องมาจากการเลือกตั้งของประชาชน ซึ่งในกระบวนการจัดการเลือกตั้งนั้น เพื่อให้เป็นที่ยอมรับของผู้มีสิทธิเลือกตั้งแห่งรัฐ จำเป็นที่จะต้องมีส่วนที่เป็นตัวกลางที่ได้รับความไว้วางใจจากทุกฝ่ายเข้ามาเป็นผู้ที่ดำเนินการจัดการเลือกตั้งหรือที่ฐานะเป็นองค์กรกลางในการจัดการเลือกตั้ง ซึ่งมีชื่อเรียกอีกอย่างว่า กรรมการการเลือกตั้ง

ต่อมาเมื่อผู้ที่ได้รับการเลือกตั้งเข้ามาเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ในฐานะเป็นผู้แทนของประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งในการใช้อำนาจอธิปไตย ในถือเป็นหนึ่งในอำนาจอธิปไตย ดังนั้น รัฐธรรมนูญจึงมีการกำหนดคุณสมบัติหรือมีการจำกัดลักษณะต้องห้ามของบุคคลที่จะมาดำรงตำแหน่งดังกล่าว เพื่อถือเป็นการคัดกรองเบื้องต้นเพื่อให้บุคคลที่เข้ามาดำรงตำแหน่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรต่อไป

ดังนั้น เมื่อคณะกรรมการการเลือกตั้งเป็นผู้ดำเนินการจัดการเลือกตั้งแล้ว ย่อมต้องมีอำนาจในการควบคุมการกระทำของผู้ที่จะเข้ามาเป็นตัวแทนของประชาชน ทั้งในเรื่องของการตรวจสอบคุณสมบัติหรือลักษณะต้องห้ามของการเป็นตัวแทนของประชาชน รวมถึงเรื่องกำหนดขั้นตอน ลักษณะวิธีการหาเสียง หรือการกระทำอันอาจส่งผลให้การเลือกตั้งเป็นไปโดยไม่สุจริต หรือเที่ยงธรรม ดังนั้น เพื่อให้การกระทำของคณะกรรมการการเลือกตั้งเป็นไปโดยสัมฤทธิ์ผล จึงต้องมีการให้อำนาจแก่คณะกรรมการการเลือกตั้ง ที่จะให้มี

อำนาจในการให้คุณให้โทษแก่บุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการเลือกตั้ง ไม่ว่าจะเป็นอำนาจในการพิจารณาคุณสมบัติหรือลักษณะต้องห้ามของผู้สมัคร หรืออำนาจในการพิจารณาคดีสิทธิผู้สมัคร เป็นต้น

ทั้งนี้ เมื่อการออกคำสั่งหรือการกระทำของคณะกรรมการการเลือกตั้งทั้งปวงเป็นการกระทำที่อาศัยบทบัญญัติของกฎหมาย ไม่ว่าจะเป็นกฎหมายระดับรัฐธรรมนูญ พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ พระราชบัญญัติ หรือกฎหมายลำดับรองอื่นใด ซึ่งโดยหลักนิติรัฐ ทุกการกระทำของรัฐย่อมอาจถูกตรวจสอบการกระทำดังกล่าวได้ โดยการตรวจสอบดังกล่าวต้องผ่านองค์กรซึ่งมีความเป็นกลางและใช้อำนาจตุลาการ ซึ่งคือองค์กรศาล ไม่ว่าจะเป็นศาลรัฐธรรมนูญ ศาลยุติธรรม หรือศาลปกครอง เป็นต้น

จากที่กล่าวมาในข้างต้น เนื่องจากการกระทำของคณะกรรมการการเลือกตั้งที่เกี่ยวข้องกับการตรวจสอบคุณสมบัติหรือลักษณะต้องห้ามนั้นอยู่ภายใต้เขตอำนาจของทั้งศาลรัฐธรรมนูญ หรือศาลยุติธรรม หรือศาลปกครอง แล้วแต่กรณี จึงก่อให้เกิดปัญหาเกี่ยวกับศาลที่มีอำนาจพิจารณาคุณสมบัติหรือลักษณะต้องห้ามของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ในกรณีก่อนมีการประกาศผลการเลือกตั้ง และภายหลังมีการประกาศผลการเลือกตั้ง ซึ่งมีคำวินิจฉัยที่แตกต่างกันในประเด็นที่เหมือนกันตามมา เนื่องจากศาลที่มีอำนาจในการพิจารณาคดีที่มีลักษณะแห่งคดีเหมือนกันมีทั้งในส่วนของศาลรัฐธรรมนูญและศาลยุติธรรม โดยมีจุดแบ่งว่าคดีใดควรต้องขึ้นศาลใดนั้น อยู่ที่สถานภาพของบุคคลที่ต้องคดีในศาลนั้นว่ามีสถานภาพอย่างไรในทางกฎหมาย หากบุคคลดังกล่าวมีสถานภาพเป็นบุคคลตามรัฐธรรมนูญ (เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร) เช่นนี้คดีดังกล่าวก็จะขึ้นสู่ศาลรัฐธรรมนูญ แต่หากบุคคลดังกล่าวมีสถานภาพเป็นเพียงผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร คดีดังกล่าวก็จะย่อมจะขึ้นสู่ศาลยุติธรรมแทน ดังนั้น เมื่อศาลที่มีอำนาจในการพิจารณาคดีที่มีเนื้อหาแห่งคดีคล้ายคลึงกันอยู่ที่สองศาล จึงก่อให้เกิดประเด็นปัญหาของการศึกษาได้ดังจะกล่าวต่อไป

เนื่องจากศาลที่มีอำนาจในการพิจารณาคดีเลือกตั้ง ในส่วนของคุณสมบัติหรือลักษณะต้องห้ามของผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมีทั้งเขตอำนาจทั้งในส่วนของศาลฎีกา (หากมีกรณีที่ปรากฏว่าผู้สมัครดังกล่าวขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามก่อนวันเลือกตั้ง) ตามมาตรา 52 แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2561 หรือศาลรัฐธรรมนูญ (หากมีการดำเนินคดีขาดคุณสมบัติหรือลักษณะต้องห้ามของผู้สมัครรับเลือกตั้ง ภายหลังมีการประกาศผลการเลือกตั้งและบุคคลนั้นเป็นผู้ที่ได้รับเลือกตั้งให้เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เนื่องจากเป็นการวินิจฉัยในส่วนของสิทธิสภาพของบุคคลตามรัฐธรรมนูญ) ตามมาตรา 54 แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2561 ประกอบมาตรา 7 (5) แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ ว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2561 ดังนั้นหากเป็นกรณีที่มีการดำเนินคดีเกี่ยวกับกรณีที่ผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามก่อนมีการประกาศผลการเลือกตั้ง แต่ในระหว่างพิจารณาคดีของศาลฎีกา คณะกรรมการการเลือกตั้งได้มีการประกาศผลการเลือกตั้ง และปรากฏว่าบุคคลดังกล่าวเป็นผู้ได้รับเลือกตั้ง กรณีดังกล่าวจึงมีปัญหามาว่าศาลฎีกายังคงมีอำนาจพิจารณาคดีดังกล่าว

อยู่หรือไม่ หรือจำต้องส่งคดีดังกล่าวให้แก่ศาลรัฐธรรมนูญ เนื่องจากเมื่อมีการประกาศผลการเลือกตั้งแล้ว อายุของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่ได้รับการเลือกตั้ง ให้นับตั้งแต่วันเลือกตั้ง ทั้งนี้ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 99 ซึ่งเป็นกรณีที่ถือเป็นการพิจารณาถึงคุณสมบัติหรือลักษณะต้องห้ามของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร อันมีผลเป็นการวินิจฉัยถึงสิทธิในการดำรงตำแหน่ง ซึ่งเกี่ยวพันถึงสถานภาพการดำรงตำแหน่งของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรถึงเป็นบุคคลที่กำหนดในรัฐธรรมนูญให้การพิจารณาถึงสถานภาพการดำรงตำแหน่งดังกล่าวต้องกระทำโดยศาลรัฐธรรมนูญ เป็นต้น

อีกกรณีหนึ่งเนื่องจากเมื่อศาลที่มีอำนาจในการพิจารณาวินิจฉัยในคดีอันเกี่ยวกับคุณสมบัติหรือลักษณะต้องห้ามของผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร มีทั้งในส่วนของศาลยุติธรรม หรือศาลรัฐธรรมนูญ โดยขึ้นอยู่กับสถานะของบุคคลที่ถูกกล่าวหาในคดีว่าเป็นเพียงผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร หรือเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร แล้วแต่กรณี ซึ่งปัญหาที่ตามมาในกรณีดังกล่าวคือเมื่อศาลที่มีอำนาจพิจารณาในข้อเท็จจริงเดียวกันมีสองศาล คือแนวคำสั่งหรือคำวินิจฉัยของทั้งสองศาลอาจมีความแตกต่างกัน ซึ่งในทางปฏิบัติได้มีการณีปัญหาดังกล่าวเกิดขึ้นแล้ว ตัวอย่างเช่น กรณีการถือหุ้นในกิจการสื่อสารมวลชนของผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร โดยที่คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 12-14/2553 มีหลักพิจารณาที่สำคัญว่า “การถือหุ้นในบริษัทอื่นที่ประกอบกิจการอันเป็นการต้องห้ามเป็นจำนวนมากพอที่จะทำให้มีอำนาจครอบงำกิจการของบริษัทที่ประกอบกิจการอันเป็นการต้องห้ามได้ ย่อมเป็นการกระทำโดยทางอ้อมตามมาตรา 265 วรรคหนึ่ง (2) ประกอบกับมาตรา 48 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ทั้งนี้ การห้ามถือหุ้นในกรณีดังกล่าวไม่รวมถึงการถือหุ้นที่มีมาก่อนวันเลือกตั้งหรือวันที่คณะกรรมการการเลือกตั้งประกาศผลการสรรหาสมาชิกวุฒิสภา เนื่องจากทั้งสองมาตราไม่ได้บัญญัติว่าไม่ให้คงไว้ซึ่งความเป็นผู้ถือหุ้น

อย่างไรก็ตาม การที่รัฐธรรมนูญห้ามการถือหุ้นไว้ชัดเจน เพื่อเป็นการป้องกันไม่ให้ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง รวมทั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภามีช่องทางที่จะใช้หรือถูกใช้ตำแหน่งหน้าที่แสวงหาประโยชน์โดยมิชอบในทางใดทางหนึ่ง รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยฯ ไม่ได้ระบุว่า จะต้องถือหุ้นจำนวนเท่าใดและไม่ได้ระบุว่า จะต้องมิอำนาจบริหารงานหรือครอบงำกิจการหรือไม่ ดังนั้น การถือหุ้นเพียงหุ้นเดียวย่อมเป็นการถือหุ้นตามความหมายในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยฯ แล้ว แม้ผู้ถือหุ้นจะไม่มีอำนาจบริหารหรือครอบงำกิจการก็ตาม”

ประกอบกับคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญที่ 2/2567 ซึ่งมีความตอนหนึ่งว่า “เห็นว่า รัฐธรรมนูญมาตรา 98 เป็นบทบัญญัติที่มีพัฒนาการมาจากรัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 265 วรรคหนึ่ง โดยคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญ ที่ 12-14/2553 และคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 7/2562 วางหลักไว้ว่า รัฐธรรมนูญห้ามการเข้าถือหุ้นในบริษัทที่ต้องห้าม โดยไม่ได้ระบุว่า จะต้องถือหุ้นจำนวนเท่าใด และไม่ได้ระบุว่า จะต้องมิอำนาจ บริหารงานหรือครอบงำกิจการหรือไม่ ฉะนั้น การถือหุ้นเพียงหุ้นเดียวย่อมเป็นการ

ถือหุ้นตามความหมาย ในรัฐธรรมนูญแล้ว แม้ผู้ถือหุ้นจะไม่มีอำนาจบริหารหรือครอบงำกิจการก็ตาม การที่รัฐธรรมนูญบัญญัติห้ามการถือหุ้นไว้ชัดเจน เพื่อเป็นการป้องกันไม่ให้ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง รวมทั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา มีช่องทางที่จะใช้หรือถูกใช้ตำแหน่งหน้าที่แสวงหาประโยชน์โดยมิชอบในทางใด ทางหนึ่ง เพราะฉะนั้น รัฐธรรมนูญ มาตรา 98 (3) จึงห้ามสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเป็นเจ้าของหรือถือหุ้นในกิจการหนังสือพิมพ์หรือสื่อมวลชน โดยไม่ระบุว่าจะต้องถือหุ้นจำนวนเท่าใด และไม่ได้ระบุว่าจะต้องมีอำนาจบริหารงานหรือครอบงำกิจการหรือไม่ ฉะนั้น การถือหุ้นเพียงหุ้นเดียวย่อมเป็นการถือหุ้นตามความหมายในรัฐธรรมนูญ มาตรา 98 (3)”

คำวินิจฉัยดังกล่าวของศาลรัฐธรรมนูญมีความแตกต่างกับคำสั่งศาลฎีกาที่ ลต สสข 24/2566 ที่สรุปความได้ว่า “...เนื่องจากผู้ร้องมิใช่เจ้าของหรือมีจำนวนหุ้นในจำนวนมากพอที่จะสามารถกระทำเช่นนั้นได้ การตีความบทบัญญัติของกฎหมายตามลายลักษณ์อักษร ให้ผู้ร้องมีลักษณะต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิสมัครรับเลือกตั้ง เพราะเหตุเป็นผู้ถือหุ้นของบริษัทแอตวานซ์ อินโฟร์ เซอร์วิส จำกัด (มหาชน) เพียง 200 หุ้น ย่อมไม่เป็นไปตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ การที่ผู้คัดค้านไม่ประกาศรายชื่อผู้ร้องเป็นผู้มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตเลือกตั้ง เขตเลือกตั้งที่ 2 จังหวัดนครนายก จึงเป็นการไม่ชอบด้วยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา 98 (3) ...”

เมื่อพิจารณาถึงแนวทางคำสั่งหรือคำวินิจฉัยของศาลฎีกาหรือศาลรัฐธรรมนูญ ดังที่ได้กล่าวมาในข้างต้น จะพบกรณีที่น่านำไปสู่ปัญหาของการบังคับใช้กฎหมายได้ เนื่องจากทั้งศาลฎีกา และศาลรัฐธรรมนูญต่างก็เป็นศาลสูงของแต่ละประเภทศาล โดยที่แนวคำวินิจฉัยหรือคำสั่งของศาลทั้งสองศาลนั้น ต่างก็กลายมาเป็นแนวทางปฏิบัติต่อทั้งในส่วนของผู้เจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบกฎหมายเกี่ยวกับการเลือกตั้ง หรือในส่วนของผู้บุคคลที่ประสงค์จะสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในอนาคต แต่จากแนวคำวินิจฉัยหรือคำพิพากษาข้างต้นของทั้งสองศาลมีความไม่สอดคล้อง ไม่เป็นบรรทัดฐานเดียวกันแม้ข้อเท็จจริงจะใกล้เคียงกัน ดังนั้นจึงก่อให้เกิดปัญหาว่าในอนาคตผู้ที่จะสมัครรับเลือกตั้งจะต้องปฏิบัติตามแนวคำวินิจฉัยหรือคำสั่งของศาลใด และในส่วนของผู้เจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบกฎหมายตลอดจนในส่วนของการกรรมการการเลือกตั้ง เมื่อมีมติในคดีที่มีข้อเท็จจริงคล้ายคลึงกันนี้จะต้องยึดถือแนวคำวินิจฉัยหรือคำสั่งของศาลใด เป็นต้น ซึ่งเป็นประเด็นของการศึกษา

จากที่ได้กล่าวมาในข้างต้นนี้ งานวิจัยฉบับนี้จึงมุ่งเน้นศึกษาเกี่ยวกับศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีเลือกตั้ง กรณีคดีเกี่ยวกับคุณสมบัติของผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ในกรณีที่หากมีศาลที่มีอำนาจในการพิจารณาพิพากษาคดีเลือกตั้งอยู่ในเขตอำนาจของศาลใดศาลหนึ่งโดยเฉพาะ จะก่อให้เกิดความรวดเร็ว ถูกต้อง และแม่นยำในทางกฎหมายเกี่ยวกับการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร โดยการศึกษาเปรียบเทียบระหว่างกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งหรือพรรคการเมืองของประเทศไทย ประกอบกับกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งหรือพรรคการเมืองหรือกฎหมายว่าด้วยการพิจารณาคดีว่าด้วยการเลือกตั้งของสหราชอาณาจักรและสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี

1.2 วัตถุประสงค์

1.2.1 เพื่อศึกษาแนวคิดทฤษฎี วิวัฒนาการ เกี่ยวกับศาลในการพิจารณาการตรวจสอบคุณสมบัติหรือลักษณะต้องห้ามของผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

1.2.2 เพื่อศึกษากฎหมายเปรียบเทียบเกี่ยวกับศาลที่มีอำนาจพิจารณาดีเลือกตั้ง ศึกษาเฉพาะกรณีคดีเกี่ยวกับคุณสมบัติของผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของต่างประเทศและของประเทศไทย

1.2.3 เพื่อวิเคราะห์ถึงปัญหาเกี่ยวกับศาลที่มีอำนาจพิจารณาคุณสมบัติหรือลักษณะต้องห้ามของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ในกรณีก่อนมีการประกาศผลการเลือกตั้ง และภายหลังมีการประกาศผลการเลือกตั้ง ซึ่งมีคำวินิจฉัยที่แตกต่างกันในประเด็นที่เหมือนกัน

1.2.4 เพื่อสร้างมาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับอำนาจศาลในการพิจารณาการตรวจสอบคุณสมบัติหรือลักษณะต้องห้ามของผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรภายใต้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ที่เหมาะสมกับประเทศไทย

1.3 ขอบเขตการวิจัย

การศึกษานี้เป็นการศึกษาเกี่ยวกับอำนาจและหน้าที่ของคณะกรรมการการเลือกตั้ง ตามกฎหมายในการตรวจสอบคุณสมบัติหรือลักษณะต้องห้ามของผู้สมัครรับเลือกตั้ง เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการวินิจฉัยชี้ขาดของคณะกรรมการการเลือกตั้ง ตลอดจนหลักการแบ่งเขตอำนาจของศาลยุติธรรม ศาลปกครอง และศาลรัฐธรรมนูญ และเปรียบเทียบกระบวนการพิจารณาดีเลือกตั้งของศาลดังกล่าว โดยมีรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการการเลือกตั้ง พ.ศ. 2560 และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2561 และที่แก้ไขเพิ่มเติมและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง เป็นฐานในการศึกษา

1.4 วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษานี้ ใช้วิธีการศึกษาวิจัยเอกสาร (Documentary Research) โดยศึกษาจากตำรา เอกสาร รายงานการวิจัย บทความทางวิชาการ รัฐธรรมนูญ พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ พระราชบัญญัติกฎหมายลำดับรองอื่นที่เกี่ยวข้อง วรรณกรรม ตำรากฎหมาย หรือแนวทางคำวินิจฉัย หรือคำพิพากษาของศาล ตลอดจนข้อมูลจากอินเทอร์เน็ต ทั้งภาษาไทยหรือภาษาต่างประเทศ และดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลดังกล่าว

ข้างต้น เพื่อหาบทสรุปทางกฎหมายในกรณีการจัดตั้งศาลที่มีเขตอำนาจในการพิจารณาพิพากษาคดีเลือกตั้งที่เกี่ยวข้องกับการตรวจสอบคุณสมบัติของผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรโดยเฉพาะ

2. ผลการวิจัย

2.1 แนวความคิดที่เกี่ยวข้องกับการเลือกตั้งและการกำหนดคุณสมบัติของผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

ในการปกครองระบอบประชาธิปไตยนั้น มีหลักการพื้นฐานที่เกี่ยวข้องกับการเลือกตั้ง ซึ่งเป็นการที่ประชาชนออกมาใช้สิทธิลงคะแนนเสียงเพื่อให้ได้ผู้แทนของตนเองให้ตรงตามเจตนารมณ์อันแท้จริงของประชาชนส่วนใหญ่แห่งประเทศนั้น ซึ่งหลักการพื้นฐานทางรัฐธรรมนูญที่เกี่ยวข้องกับการเลือกตั้งนั้นสามารถอธิบายได้ดังนี้

2.1.1 แนวความคิดที่เกี่ยวข้องกับการเลือกตั้งในระบอบประชาธิปไตย

เนื่องจากการเลือกตั้งนั้นเป็นวิธีการที่สำคัญที่สุดประการหนึ่ง ในการสรรหาผู้แทนของประชาชนเข้ามาทำหน้าที่ในการปกครองประเทศดังนั้นในรัฐเสรีประชาธิปไตยนั้นจึงถือการเลือกตั้งเป็นกระบวนการซึ่งการแต่งตั้งผู้ที่จะเข้าไปดำรงตำแหน่งทางการเมืองโดยผู้มีสิทธิออกเสียงลงคะแนนเสียง ซึ่งถือเป็นองค์กร ผู้แต่งตั้งแสดงเจตนารมณ์ในการออกคะแนนเสียงให้แก่ผู้สมัครรับเลือกตั้งและพรรคการเมือง โดยคะแนนเสียงดังกล่าวที่ประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งลงคะแนนให้นั้นจะถูกนำมาคำนวณเพื่อหาผู้ที่ได้รับการไว้วางใจจากประชาชนมากที่สุดเข้ามาดำรงตำแหน่งทางการเมืองดังนั้นการเลือกตั้งจึงเป็นวิธีการหนึ่งในหลายวิธีการในการที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจทางการเมือง โดยใช้วิธีการดังกล่าวควบคู่ไปกับวิธีการอื่นเช่น การลงประชามติ ในเรื่องที่สำคัญของรัฐบาล เป็นต้น (วรเจตน์ ภาคีรัตน์, 2542, น. 25)

ดังนั้น หลักการเลือกตั้งในระบบรัฐเสรีประชาธิปไตยนั้น จึงมีแนวความคิดเกี่ยวกับการเลือกตั้งที่ว่า เนื่องจากรัฐจะปกครองคนหมู่มากได้นั้น ประชาชนในรัฐแต่ละคนย่อมมีแนวความคิด แนวทางในการดำเนินชีวิตที่แตกต่างกันจนอาจนำไปสู่ความขัดแย้งของระหว่างกลุ่มผลประโยชน์ต่าง ๆ ได้ ดังนั้นในรัฐเสรีประชาธิปไตยจึงมีแนวคิดเกี่ยวกับการเลือกตั้งในระบอบเสรีประชาธิปไตยที่ว่าจะยึดถือเสียงข้างมาก โดยถือว่ามติเสียงข้างมากของประชาชนเป็นเครื่องตัดสินใจในการดำเนินการให้ต้องตามเจตนารมณ์ของประชาชนเนื่องจากหากไม่ได้ใช้หลักการเสียงข้างมากในการดำเนินกิจการในรัฐแล้ว กิจการของรัฐยังไม่อาจดำเนินต่อไปได้ เพราะบุคคลแต่ละคนต่างก็จะยึดถือแนวความคิดของตนเองเป็นหลัก อย่างไรก็ตาม แม้ว่าการปกครองระบอบประชาธิปไตยจะยึดถือเสียงข้างมากเป็นหลักก็ตาม แต่ในการตัดสินใจเพื่อแก้ไขปัญหาที่ถูกต้องในการดำเนินกิจการต่าง ๆ ของรัฐนั้น บุคคลที่เกี่ยวข้องต้องมีส่วนร่วมรับรู้ถึงข้อดี ข้อเสีย และความคาดหวังของบุคคลนั้น ดังนั้น

จึงมีหลักการรับฟังเสียงข้างน้อยด้วย ถือเป็นการคุ้มครองเสียงข้างน้อยที่ไม่อาจขาดได้ในรัฐเสรีประชาธิปไตย เพราะจะช่วยให้การบังคับใช้หลักเสียงข้างมากเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพหรือประสิทธิผล ด้วยเหตุนี้ฝ่ายเสียงข้างมากจะไม่สามารถที่จะใช้เสียงข้างมากในการลงมติเพื่อไม่ให้มีการรับฟังเสียงข้างน้อย เพราะถือว่าการกระทำที่ขัดต่อหลักเสรีประชาธิปไตย โดยถือว่าเกณฑ์ขั้นต่ำบางประการที่เสียงข้างมากจะต้องนำมาคำนึงถึง และไม่ใช้เป็นกรณีที่เสียงข้างมากสามารถละเมิดกฎเกณฑ์ดังกล่าวได้ แต่อย่างไรก็ดีเมื่อเสียงข้างมากลงความเห็นเป็นประการใดแล้ว ฝ่ายเสียงข้างน้อยต้องยอมรับผลการลงความเห็นนั้น จึงกล่าวโดยสรุปได้ว่าหลักการคุ้มครองเสียงข้างน้อยที่สำคัญคือการคุ้มครองสิทธิขั้นพื้นฐานโดยเฉพาะอย่างยิ่งเสรีภาพในการแสดงออกทางความคิด ความเห็นทางการเมืองตลอดจนสิทธิเสรีภาพในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ หรือการชุมนุมเรียกร้อง เป็นต้น (วรเจตน์ ภาคีรัตน์, 2567, น. 40)

2.1.2 แนวความคิดเกี่ยวกับการกำหนดคุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามของผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

ในหัวข้อนี้จะเป็นการศึกษาถึง แนวคิดเกี่ยวกับการกำหนดคุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามของผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ซึ่งประกอบไปด้วย แนวคิดเกี่ยวกับการจำกัดสิทธิและเสรีภาพ และแนวคิดเกี่ยวกับการจำกัดสิทธิสมัครรับเลือกตั้ง ซึ่งสามารถแยกอธิบายได้ดังนี้

1) แนวความคิดเกี่ยวกับการจำกัดสิทธิและเสรีภาพ

โดยหลักแล้วรัฐอาจจะจำกัดสิทธิเสรีภาพของประชาชนภายในรัฐได้ภายใต้เงื่อนไขที่รัฐธรรมนูญกำหนดไว้ โดยต้องทำการตรวจสอบเสียก่อนว่าในการจำกัดสิทธิเสรีภาพดังกล่าวนี้เป็นไปตามที่รัฐธรรมนูญได้กำหนดไว้หรือไม่ โดยความมุ่งหมายที่สำคัญที่สุดในการที่รัฐธรรมนูญอนุญาตให้มีการจำกัดสิทธิเสรีภาพของประชาชนได้นั้นจะมีอยู่หลักการสำคัญอยู่ 3 ประการ อันได้แก่ เป็นการจำกัดสิทธิเสรีภาพเพื่อคุ้มครองสิทธิของผู้อื่นเป็นการจำกัดเสรีภาพเพื่อการดำรงอยู่และความสามารถในการกระทำภารกิจหน้าที่ของรัฐ และเป็นการจำกัดสิทธิเสรีภาพเพื่อประโยชน์สาธารณะอื่น ๆ (บรรเจิด สิงคะเนติ, 2567, น. 35)

2) แนวความคิดเกี่ยวกับการจำกัดสิทธิสมัครรับเลือกตั้ง

แนวคิดเกี่ยวกับการจำกัดสิทธิสมัครรับเลือกตั้งนั้นต้องพิจารณาตามปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ค.ศ. 1948 (UDHR 1948) และอนุสัญญาแห่งยุโรปว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (ECHR) โดยศาลสิทธิมนุษยชนแห่งยุโรปได้มีการวางหลักการเกี่ยวกับการจำกัดสิทธิสมัครรับเลือกตั้งไว้ว่าสิทธิสมัครรับเลือกตั้งนั้นมีลักษณะที่ไม่ใช่สิทธิสมบูรณ์ซึ่งรัฐลงนามในอนุสัญญาแห่งยุโรปว่าด้วยสิทธิมนุษยชนสามารถใช้ดุลพินิจในการจำกัดสิทธิดังกล่าวได้ โดยการจำกัดสิทธิดังกล่าวนั้นจะต้องเป็นไปตามหลักการจำกัดสิทธิอันได้แก่การจำกัดสิทธิดังกล่าวดังกล่าวต้องไม่เป็นไปอย่างกว้างขวางจนกระทบกระเทือนถึงสาระสำคัญหรือแก่นแท้ของสิทธินั้น หรือการจำกัดสิทธิดังกล่าวนั้นจะต้องมีวัตถุประสงค์เพียงเพื่อให้เป็นไปโดยชอบด้วยกฎหมาย อีกทั้งต้องได้สัดส่วนหรือสมเหตุสมผลด้วย จากหลักการดังกล่าวที่มีศาลสิทธิมนุษยชนแห่งยุโรปได้วางหลักไว้แสดงให้เห็นถึงขอบเขตใน

การจำกัดสิทธิสมัครรับเลือกตั้งซึ่งไม่อาจกำหนดได้ตามอำเภอใจอีกทั้งแก่นแท้ของสิทธิสมัครรับเลือกตั้งนั้นตั้งอยู่บนหลักเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นและแสดงเจตจำนงของผู้มีสิทธิเลือกตั้ง ดังนั้นแนวคำวินิจฉัยของศาลสิทธิมนุษยชนยุโรปจึงวางหลักเกณฑ์เกี่ยวกับเหตุแห่งการจำกัดสิทธิสมัครรับเลือกตั้งไว้อีกด้วยว่าเหตุแห่งการจำกัดสิทธินั้นจะต้องเป็นไปโดยไม่ขัดต่อหลักการประชาธิปไตยอย่างร้ายแรงและขัดต่อหลักนิติรัฐ ที่รัฐนั้นยึดถือ และการจำกัดสิทธิดังกล่าวนั้นจะต้องชั่งน้ำหนักให้เหมาะสมกับความได้สัดส่วนด้วย (ลำไผ่ ภิรมย์กิจ, 2561, น. 20)

พิจารณาถึงการจำกัดสิทธิสมัครรับเลือกตั้งนั้น บทบัญญัติของรัฐธรรมนูญและกฎหมายที่เกี่ยวข้องจะใช้กรอบของคุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามกำหนดไว้ ซึ่งคุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามนั้นต้องมีจุดร่วมอย่างเดียวกันคือ หากผู้สมัครมีคุณสมบัติไม่ครบถ้วนหรือปรากฏลักษณะต้องห้ามตามที่กฎหมายกำหนด ก็ไม่อาจใช้สิทธิสมัครรับเลือกตั้งได้ อย่างไรก็ตาม คุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามนั้น แม้มีวัตถุประสงค์อย่างเดียวกัน แต่ก็มี ความแตกต่างกัน กล่าวคือ คุณสมบัตินั้นเป็นลักษณะที่ใช้บังคับก่อนมีการสมัครรับเลือกตั้ง เช่น อายุ ความเป็นพลเมืองทางสัญชาติ แต่ลักษณะต้องห้ามนั้น ต้องปรากฏตั้งแต่ก่อนสมัครรับเลือกตั้งไปตลอดจนถึงภายหลังที่ดำรงตำแหน่งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแล้ว เช่น ประวัติการกระทำความผิด หรือการถือครองหุ้นสื่อสารมวลชน หรือการเป็นบุคคลล้มละลาย ซึ่งหากพบก่อนสมัครรับเลือกตั้ง บุคคลนั้นก็สามารถที่จะใช้สิทธิสมัครรับเลือกตั้งได้เลย หากถูกตรวจพบภายหลังการสมัครรับเลือกตั้งหรือเมื่อเข้าสู่การดำรงตำแหน่ง และบุคคลนั้นก็อาจถูกถอดถอนให้พ้นจากตำแหน่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรได้ โดยที่สิทธิสมัครรับเลือกตั้ง เป็นสิทธิที่รัฐมีอำนาจในการที่จะเข้าไปจำกัดได้ (ลำไผ่ ภิรมย์กิจ, 2561, น. 21)

2.1.3 หลักการพื้นฐานเกี่ยวกับการควบคุมตรวจสอบคุณสมบัติหรือลักษณะต้องห้ามของบุคคลที่สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

เนื่องจากการเลือกตั้งบุคคลที่จะเข้ามารับหน้าที่เป็นผู้แทนประชาชนในฐานะสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรนั้น เพื่อให้บุคคลที่จะเข้ามาดำรงตำแหน่งนั้นเป็นที่ยอมรับของประชาชนส่วนใหญ่ทั้งประเทศ และป้องกันการเข้ามาแสวงหาผลประโยชน์อันมิชอบจากการดำรงตำแหน่งหน้าที่ดังกล่าว ดังนั้นในกฎหมายหลายประเทศที่เป็นรัฐเสรีประชาธิปไตย จึงมีการกำหนดคุณสมบัติลักษณะต้องห้ามของบุคคลที่จะสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ตามแต่ที่กฎหมายแต่ละประเทศจะกำหนด โดยหลักการพื้นฐานเกี่ยวกับการควบคุมตรวจสอบคุณสมบัติของผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรนั้นมีแนวความคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องดังจะกล่าวต่อไปนี้

1) แนวความคิดเกี่ยวกับการควบคุมตรวจสอบโดยองค์กรที่ทำหน้าที่ในการจัดการเลือกตั้ง

การเลือกตั้งเป็นพื้นฐานสำคัญอย่างยิ่งของประเทศที่มีการปกครองระบอบประชาธิปไตย อีกทั้งเป็นช่องทางการแสดงเจตนารมณ์ของประชาชนที่สามารถแสดงออกถึงเจตนารมณ์ในการ

กำหนดแนวทางการปกครองประเทศได้ เป็นวิธีการที่เข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน ดังนั้นการเลือกตั้งที่มีความสุจริต โปร่งใส เที่ยงธรรม จึงมีความสำคัญอย่างยิ่งในการเป็นหลักประกันของประชาชนที่สามารถแสดงเจตนารมณ์ให้แก่ผู้ปกครองทราบได้ว่าประชาชนต้องการสิ่งใด ด้วยเหตุนี้ประเทศต่าง ๆ จึงมีการจัดการเลือกตั้ง โดยให้อยู่ในคณะกรรมการการเลือกตั้งที่เป็นอิสระและมีความเป็นกลาง เพื่อจัดการและควบคุมการเลือกตั้ง โดยถือให้คณะกรรมการการเลือกตั้งเป็นองค์กรกลางในการจัดการเลือกตั้ง และในบางประเทศจัดตั้งคณะกรรมการการเลือกตั้งและคณะกรรมการสอดส่องดูแลการเลือกตั้งซึ่งเป็นองค์กรพัฒนาเอกชนเข้ามามีส่วนร่วมในการสังเกตการณ์การเลือกตั้งอีกทางหนึ่งด้วย (กนกกรักษ์ น้อยสัมฤทธิ์, 2556, น. 32)

กล่าวโดยสรุป แนวความคิดเกี่ยวกับการควบคุมตรวจสอบโดยองค์กรที่ทำหน้าที่ในการจัดการเลือกตั้ง มีขึ้นก็เพื่อให้ในการจัดการเลือกตั้งมีความเป็นกลางได้นั้น ผู้ที่ทำหน้าที่ในการจัดการเลือกตั้งจะต้องมีความเป็นกลางในการดำเนินการ ไม่ขึ้นอยู่ภายใต้อำนาจ หรือการถูกครอบงำ โดยฝ่ายบริหาร หรือฝ่ายนิติบัญญัติ เพื่อให้ได้การยอมรับจากประชาชนผู้เป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตย ดังนั้นจึงมีการจัดตั้งองค์กรอิสระขึ้นมาหนึ่งองค์กรที่ทำหน้าที่ในการจัดการเลือกตั้ง ซึ่งก็คือคณะกรรมการการเลือกตั้ง ซึ่งคณะกรรมการการเลือกตั้งนั้นถือเป็นองค์กรอิสระทำหน้าที่ในการจัดการเลือกตั้งทั้งปวง ตลอดจนการพิจารณาในเรื่องเกี่ยวกับการเลือกตั้งโดยเฉพาะ

2) แนวความคิดเกี่ยวกับการให้ศาลเดียวมีเขตอำนาจในการควบคุมตรวจสอบคดีเกี่ยวกับการเลือกตั้ง

สำหรับในบางประเทศนั้น ศาลที่มีอำนาจในการพิจารณาพิพากษาคดีอันเกี่ยวเนื่องด้วยการเลือกตั้งทั้งหมดนั้นอยู่ในเขตอำนาจของศาลใดศาลหนึ่ง ไม่ว่าจะเป็นในการสถาปนาศาลเลือกตั้งขึ้นมา เช่นในสหพันธ์สาธารณรัฐบราซิล ได้มีศาลที่มีอำนาจในการตัดสินคดีเลือกตั้งนั้นอยู่ในเขต อำนาจของศาลเดียว ได้แก่ ศาลเลือกตั้ง ซึ่งในศาลเลือกตั้งของสาธารณรัฐบราซิลนั้นแบ่งออกเป็นศาลเลือกตั้งภูมิภาคและศาลเลือกตั้งสูงสุด อันมีที่มาหรือเขตอำนาจของแต่ละประเภทศาลนั้นตามที่กฎหมายกำหนด โดยที่สาเหตุหรือแนวคิดในการมีศาลเลือกตั้งสูงสุดนั้นก็เพื่อที่จะยุติการทุจริตการเลือกตั้งและให้ศาลเลือกตั้งนั้นมีความเหนือศาลเลือกตั้งทั้งหมด เพื่อทำหน้าที่ควบคุมบทบาททางพรรคการเมือง ตลอดจนมีอำนาจในการอนุญาตหรือลงโทษเพิกถอนพรรคการเมือง การลงโทษเพิกถอนของผู้สมัคร หรือการรับรองผลการเลือกตั้ง หรือการควบคุมหรือมาตรการอื่นใดใดให้การเลือกตั้งดังกล่าวนี้เป็นไปโดยสุจริตเที่ยงธรรมของกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งแห่งสหพันธ์สาธารณรัฐบราซิล (พลวัฒน์ อินทรบุญสม, 2564, น. 28) หรือในบางประเทศนั้นไม่ได้มีการจัดตั้งศาลเลือกตั้งขึ้นมาเป็นการเฉพาะ แต่มีการกำหนดไว้ในกฎหมาย ไม่ว่าจะเป็นในส่วนของรัฐธรรมนูญหรือกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้ง ซึ่งกำหนดให้ศาลที่มีอำนาจในการพิจารณาพิพากษาคดีอันเกี่ยวเนื่องด้วยการเลือกตั้งนั้นอยู่ในเขตอำนาจของศาลรัฐธรรมนูญเช่น ในสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี ได้มีการกำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี ว่าการเลือกตั้งทุกส่วน ทั้งในส่วนของการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร หรือการเลือกตั้งสมาชิกสภา

ท้องถิ่น หรือผู้บริหารท้องถิ่น เป็นการดำเนินการตามรัฐธรรมนูญโดยแท้ ดังนั้น ศาลที่มีอำนาจในการพิจารณาพิพากษาคดีอันเกี่ยวกับการเลือกตั้งของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี จึงเป็นเขตอำนาจของศาลรัฐธรรมนูญเท่านั้น (กิตติพัฒน์ สุวรรณนัจศิริ, 2555, น. 40)

ดังนั้นจึงกล่าวโดยสรุปได้ว่าแนวคิดสำหรับการใช้ศาลประเภทเดียวกันในการพิจารณาพิพากษาคดีเกี่ยวกับการเลือกตั้งนั้น ในบางประเทศจึงมีการจัดตั้งศาลให้มีการพิจารณาพิพากษาคดีดังกล่าวโดยเฉพาะ หรืออาจให้ศาลที่มีอำนาจในการพิจารณาพิพากษาคดีเกี่ยวกับการเลือกตั้งนั้นอยู่ในเขตอำนาจของศาลใดศาลหนึ่งที่มีอยู่ก่อนแล้ว เช่น ศาลรัฐธรรมนูญ เป็นต้น ทั้งนี้เนื่องจากว่าการดำเนินงานเกี่ยวกับการเลือกตั้งทั้งหมดนั้น ในรัฐเสรีประชาธิปไตยนั้นอาจมีรากฐานมาจากการที่บทบัญญัติดังกล่าวถูกบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ จึงถือเป็นการดำเนินการที่ถูกบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญและต้องอยู่ในเขตอำนาจของศาลรัฐธรรมนูญเป็นต้น

3) แนวความคิดเกี่ยวกับการให้ศาลหลายศาลมีอำนาจในการควบคุมตรวจสอบคดีเกี่ยวกับการเลือกตั้ง

สำหรับในบางรัฐนั้น ศาลที่มีอำนาจในการพิจารณาคดีเลือกตั้งนั้นมีหลายศาล เช่น ในประเทศฝรั่งเศส ศาลที่มีอำนาจในการพิจารณาคดีเลือกตั้งมีทั้งศาลปกครองและศาลรัฐธรรมนูญ ซึ่งสามารถอธิบายได้ดังนี้

สำหรับในบางประเทศเช่น ในประเทศฝรั่งเศสนั้นศาลที่มีอำนาจในการพิจารณาคดีเลือกตั้งนั้นประกอบด้วยกันทั้งหลายศาลเนื่องจากว่าใน สาธารณรัฐฝรั่งเศสได้มีการกำหนดให้ ตุลาการรัฐธรรมนูญซึ่งมีอำนาจเทียบเท่าศาลรัฐธรรมนูญ มีอำนาจในการพิจารณา คดีคดีทั้งปวงอันเกี่ยวข้องกับข้อขัดหรือแย้งกับรัฐธรรมนูญ ไม่ว่าจะเป็นบทบัญญัติหรือการตรวจสอบความถูกต้องของการเลือกตั้งฝ่ายนิติบัญญัติหรือการถูกต้องของการเลือกตั้ง ประธานาธิบดีตลอดจนการตรวจสอบความถูกต้องของการลงคะแนนเสียงประชามติ ซึ่งทั้งหมดที่ได้กล่าวมานี้ล้วนเกี่ยวข้องกับการดำเนินการตามรัฐธรรมนูญแห่งสาธารณรัฐฝรั่งเศสดังนั้นเขตอำนาจของตุลาการศาลรัฐธรรมนูญของฝรั่งเศสจึงเป็นสิ่งที่สะท้อนให้เห็นถึงกรณีที่มีการพิพาทตามกฎหมายรัฐธรรมนูญของฝรั่งเศสได้เป็นอย่างดี (กิตติพัฒน์ สุวรรณนัจศิริ, 2555, น. 45)

หากในกรณีของการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นของสาธารณรัฐฝรั่งเศสนั้นอยู่ในเขตอำนาจของศาลปกครองชั้นต้นซึ่งเป็นการแบ่งเขตอำนาจของศาลแห่งสาธารณรัฐฝรั่งเศสให้มีการแบ่งความรับผิดชอบในการตรวจสอบคดีต่าง ๆ เพื่อให้เกิดความรวดเร็วในการดำเนินการทางคดีและให้ได้ผลสรุปของการเลือกตั้งอย่างรวดเร็วที่สุด (พหลวิทย์ อินทรบุญสม, 2564, น. 30)

จึงกล่าวโดยสรุปได้ว่าในการดำเนินคดีเลือกตั้งของสาธารณรัฐฝรั่งเศสนั้นแบ่งออกเป็นสองประเภทคดีใหญ่ๆ อันได้แก่การเลือกตั้งระดับใหญ่หรือระดับชาติอันได้แก่การเลือกตั้งประธานาธิบดีหรือการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของสาธารณรัฐฝรั่งเศสนั้นล้วนอยู่ในเขตอำนาจของศาลรัฐธรรมนูญหรือคณะตุลาการรัฐธรรมนูญแห่งสาธารณรัฐฝรั่งเศส แต่ในทางกลับกันหากเป็นการเลือกตั้งระดับย่อยหรือระดับ

ท้องถิ่นเช่นการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นแห่งสาธารณรัฐฝรั่งเศสนั้นกลับอยู่ในเขตอำนาจของศาลปกครองชั้นต้นแห่งสาธารณรัฐฝรั่งเศส โดยที่การดำเนินการดังกล่าวนั้นแบ่งเขตการรับผิดชอบออกเป็นสองศาลให้ไม่ทับซ้อนกัน

3.1) ดังนั้นกล่าวโดยสรุป การใช้ศาลประเภทเดียวในการพิจารณาคดีเลือกตั้งมีแนวคิดที่แตกต่างกันไปตามบริบทและระบบทางการเมืองของแต่ละประเทศ โดยข้อดีของการที่ใช้ศาลประเภทเดียวในการพิจารณาคดีเลือกตั้ง มีดังนี้เน้นความเร็วและประสิทธิภาพ เนื่องจากการใช้ศาลประเภทเดียวอาจช่วยลดเวลาในการพิจารณาคดีและทำให้การตัดสินมีความรวดเร็วมากขึ้น เนื่องจากไม่ต้องมีขั้นตอนการพิจารณาคดีในระดับศาลที่ต่างกัน

3.2) ลดความซับซ้อนของกระบวนการ เนื่องจากการใช้ศาลประเภทเดียวอาจทำให้กระบวนการทางกฎหมายมีความเรียบง่ายและไม่ซับซ้อนมากนัก ซึ่งอาจช่วยให้ประชาชนทั่วไปเข้าใจได้ง่ายขึ้น

3.3) เสริมสร้างความเสมอภาค เนื่องจากการใช้ศาลประเภทเดียวอาจช่วยลดความเหลื่อมล้ำในการพิจารณาคดี เนื่องจากทุกคดีจะถูกพิจารณาในศาลเดียวกัน ทำให้มีการใช้กฎหมายที่เสมอภาคกัน

2.2. ปัญหาเกี่ยวกับศาลที่มีอำนาจพิจารณาคคุณสมบัติหรือลักษณะต้องห้าม ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ในกรณีก่อนมีการประกาศผลการเลือกตั้ง และภายหลังมีการประกาศผลการเลือกตั้ง ซึ่งมีคำวินิจฉัยที่แตกต่างกัน ในประเด็นที่เหมือนกัน

ประเทศไทยปกครองด้วยระบอบประชาธิปไตย โดยมีหลักการที่สำคัญคือหลักการแบ่งแยกอำนาจ อันมีใจความสำคัญคือการแบ่งแยกการใช้อำนาจอธิปไตยออกเป็น 3 อำนาจอัน ได้แก่ อำนาจอธิปไตย อำนาจบริหาร และอำนาจตุลาการ โดยหลักการแบ่งแยกอำนาจเกิดขึ้นเพื่อให้การใช้แต่ละอำนาจนั้นมีความถ่วงดุลกันไม่ให้ผู้ใดผู้หนึ่งสามารถที่จะรวบอำนาจทั้งปวงเข้าสู่ตนเองได้ อันอาจส่งผลให้เกิดเป็นรัฐเผด็จการได้ในอนาคต

ในด้านนิติบัญญัติการที่จะได้ผู้แทนของประชาชนเข้ามาใช้อำนาจอธิปไตยต้องมาจากการเลือกตั้ง ดังนั้นการเลือกตั้งจึงถือว่าเป็นหลักการสำคัญที่สุดในการปกครองระบอบประชาธิปไตย จนกล่าวได้ว่า รัฐใดหรือประเทศใดไม่มีการเลือกตั้ง หรือมีการเลือกตั้ง แต่การเลือกตั้งนั้นไม่ได้มาจากเสียงอันแท้จริงของประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งอย่างแท้จริง รัฐนั้นย่อมไม่ใช่รัฐที่ปกครองด้วยระบอบประชาธิปไตย

จากการศึกษาพบว่าทั้งในสากล ไม่ว่าจะเป็นในส่วนของสหราชอาณาจักร ซึ่งถือเป็นประเทศผู้นำด้านระบอบประชาธิปไตยประเทศหนึ่ง หรือในส่วนของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี ซึ่งถือเป็นประเทศที่มีการเคารพสิทธิเสรีภาพของประชาชนสูงสุดประเทศหนึ่ง ต่างก็ได้นำเอาหลักการข้างต้นมาแล้วก็ได้มีการแต่งตั้งองค์กรกลาง

ขึ้นมาทำหน้าที่ในการจัดการเลือกตั้งหรือการควบคุมดูแลการเลือกตั้ง ซึ่งในแต่ละประเทศก็จะใช้ชื่อว่า คณะกรรมการการเลือกตั้ง ดังนั้น จะเห็นได้ว่าคณะกรรมการการเลือกตั้งนั้นถือเป็นองค์กรในระดับสากลที่ทำหน้าที่ในการควบคุมดูแลการจัดการเลือกตั้งในแต่ละประเทศของตน ซึ่งผู้เขียนมีความเห็นว่าหลักการดังกล่าวนี้เป็น การที่จะทำให้สิทธิเสรีภาพของประชาชนได้รับการคุ้มครองอย่างสูงที่สุด อันเป็นการปกครองในระบอบ ประชาธิปไตย และเป็นการยืนยันได้ว่าการลงคะแนนเสียงของประชาชนนั้นจะต้องตามเจตนารมณ์อันสูงสุดของ ประชาชนผู้เป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตย และผู้ที่เข้ามาปกครองประเทศหรือได้ใช้อำนาจฝ่ายนิติบัญญัติหรือ ฝ่ายบริหารแล้วแต่กรณีนั้น จะเป็นผู้ที่มาจากการเลือกของประชาชนโดยชัดเจน และไม่มีการทุจริตหรือการทำให้ การเลือกตั้งนั้นไม่สุจริตโปร่งใสหรือเที่ยงธรรมได้ เนื่องจากองค์กรที่ทำหน้าที่เป็นองค์กรกลางในการเลือกตั้งนั้น ถือเป็นองค์กรอิสระ ไม่ขึ้นตรงต่อฝ่ายนิติบัญญัติ ฝ่ายบริหาร หรือฝ่ายตุลาการ แต่อย่างไรก็ดีย่อมสามารถถูก ตรวจสอบการใช้อำนาจดังกล่าวได้ โดยองค์กรผู้ทำหน้าที่ในการตรวจสอบอำนาจตามที่กฎหมายบัญญัติไว้

เมื่อเปรียบเทียบกับสหราชอาณาจักรหรือสหพันธ์รัฐเยอรมนีแล้ว ต่างก็ได้มีองค์กรกลางที่ทำหน้าที่ใน การจัดการเลือกตั้ง ซึ่งก็คือคณะกรรมการการเลือกตั้ง โดยที่ทั้งคณะกรรมการการเลือกตั้งแห่งสหราชอาณาจักร หรือคณะกรรมการการเลือกตั้งแห่งสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีนั้น ต่างก็มีอำนาจหน้าที่ในการดำเนินการจัดการ เลือกตั้งตลอดจนการควบคุมกำกับเลือกตั้งให้เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม ซึ่งความแตกต่างที่เห็นได้ชัด ของคณะกรรมการการเลือกตั้งของสหราชอาณาจักรหรือสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีนั้นคือความแตกต่างด้าน ที่มาของคณะกรรมการการเลือกตั้งแต่ละประเทศ

โดยที่ความแตกต่างด้านที่มาของคณะกรรมการการเลือกตั้งในสหราชอาณาจักรและสหพันธ์สาธารณรัฐ เยอรมนี สามารถแยกอธิบายได้ดังนี้

1. คณะกรรมการการเลือกตั้งแห่งสหราชอาณาจักร

โดยที่มาของคณะกรรมการการเลือกตั้งของสหราชอาณาจักรมาจากกฎหมายระดับพระราชบัญญัติ (Political Parties, Elections and Referendums Act 2000) ซึ่งเป็นกฎหมายที่กำหนดให้มีการจัดตั้งองค์กร อิสระเพื่อกำกับดูแลกระบวนการเลือกตั้งในประเทศ โดยคณะกรรมการการเลือกตั้งของสหราชอาณาจักรได้รับ การแต่งตั้งโดย รัฐสภา ผ่านการเสนอชื่อจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และได้รับการตรวจสอบความเหมาะสมโดย คณะกรรมการรัฐสภาเพื่อความเป็นอิสระจากรัฐบาลและพรรคการเมือง ไม่มีการแทรกแซงจากหน่วยงานบริหาร เพื่อให้มั่นใจได้ถึงความโปร่งใสและเป็นธรรมในกระบวนการเลือกตั้ง

2. คณะกรรมการการเลือกตั้งแห่งสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี

คณะกรรมการการเลือกตั้งแห่งสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีมีที่มาจากการแต่งตั้งตามกฎหมาย รัฐธรรมนูญของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี โดยกฎหมายการเลือกตั้งกลาง ระบุให้ที่มาของคณะกรรมการการ เลือกตั้งของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีนั้นมาจากการที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยเป็นผู้แต่งตั้งประธาน

คณะกรรมการการเลือกตั้งในระดับสหพันธ์ ให้มีอำนาจในการเป็นผู้แต่งตั้งกรรมการอื่น ๆ เข้ามารับผิดชอบงานในแต่ละส่วน

เมื่อพิจารณาแล้วเห็นว่าความแตกต่างด้านที่มาของคณะกรรมการการเลือกตั้งแห่งสหราชอาณาจักร และคณะกรรมการการเลือกตั้งแห่งสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี ในด้านที่มานั้น คณะกรรมการการเลือกตั้งแห่งสหราชอาณาจักรเป็นองค์กรอิสระที่ก่อตั้งโดยรัฐสภาผ่านการออกกฎหมายพิเศษและมีกรรมการที่ได้รับการแต่งตั้งโดยรัฐสภาเอง จึงมีความเป็นอิสระสูงในการทำหน้าที่กำกับดูแลการเลือกตั้งและการทำงานของพรรคการเมือง ขณะที่คณะกรรมการการเลือกตั้งแห่งสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีเป็นตำแหน่งที่แต่งตั้งได้รับการแต่งตั้งโดยฝ่ายบริหาร แต่มีความเป็นกลางในการปฏิบัติงานตามบทบาทของการจัดการเลือกตั้งระดับชาติ และหน้าที่หลักของเขามีขอบเขตที่ชัดเจนภายใต้กฎหมาย

เมื่อประเทศไทยได้นำเอาหลักการเรื่องการเลือกตั้งเข้ามาปรับใช้กับการเมืองการปกครองของประเทศไทยแล้ว เพื่อให้บุคคลที่จะเข้ามาเป็นตัวแทนของประชาชนผู้ที่จะเข้ามาทำหน้าที่นิติบัญญัติ อันเป็นอำนาจหนึ่งในหลักการแบ่งแยกการใช้อำนาจอธิปไตย ให้เป็นผู้ที่ไม่มีมลทินมัวหมองและได้รับการยอมรับจากประชาชนส่วนรวม รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยตั้งแต่ฉบับปีพุทธศักราช 2475 มาจนถึงฉบับปัจจุบัน ต่างก็นำเอาหลักการเกี่ยวกับการจำกัดสิทธิเสรีภาพของประชาชน เข้ามาประกอบเป็นหลักการจำกัดคุณสมบัติหรือลักษณะต้องห้ามของบุคคลที่จะสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร นอกจากนี้เพื่อให้การทำหน้าที่ตรวจสอบคุณสมบัติหรือลักษณะต้องห้ามของผู้ที่จะสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เป็นไปด้วยความเป็นกลางทางการเมืองไม่อาจถูกแทรกแซงจากผู้ใดได้ ดังนั้นนับตั้งแต่มีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับปีพุทธศักราช 2540 เป็นต้นมา ก็ได้มีการจัดตั้งคณะกรรมการการเลือกตั้ง ให้เป็นองค์กรกลางที่ทำหน้าที่ในการจัดการเลือกตั้ง ตลอดจนการตรวจสอบคุณสมบัติหรือลักษณะต้องห้ามของผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ให้มีสถานะเป็นองค์กรอิสระ ไม่ถูกควบคุมจากฝ่ายการเมืองได้

ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ประกอบกับพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการการเลือกตั้ง พ.ศ. 2560 พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2561 และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2561 ได้กำหนดให้องค์กรที่ทำหน้าที่ในการพิจารณาถึงคุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามของผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร แบ่งเป็น 3 องค์กรหลัก ๆ อันได้แก่ 1) คณะกรรมการการเลือกตั้ง 2) ศาลยุติธรรม (ศาลฎีกา) และ 3) ศาลรัฐธรรมนูญ

ซึ่งมีประเด็นในการวิเคราะห์ปัญหาที่สำคัญหลายประการดังนี้

1. ปัญหาข้อสังเกตที่ว่าหากภายหลังที่มีการปิดรับสมัครบุคคลที่จะลงสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแล้ว ปรากฏว่า ได้มีผู้สมัครบางรายขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา 41 และมาตรา 42 แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2561

ในการดำรงตำแหน่งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ซึ่งต่อมาคณะกรรมการสืบสวนและไต่สวนของสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง ได้ดำเนินการสืบสวนไต่สวนและวินิจฉัยข้อเท็จจริงดังกล่าวและส่งให้คณะกรรมการการเลือกตั้งมีมติต่อไป โดยที่คณะกรรมการการเลือกตั้งได้มีมติให้ดำเนินการยื่นคำร้องต่อศาลฎีกาเพื่อให้เพิกถอนรายชื่อของบุคคลดังกล่าวออกจากบัญชีรายชื่อผู้สมัครรับเลือกตั้ง ตามมาตรา 132 ประกอบมาตรา 138 แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2561 ต่อมา ภายหลังจากที่ศาลฎีกาได้มีการรับคำร้องดังกล่าวแล้ว คณะกรรมการการเลือกตั้งได้ประกาศผลการเลือกตั้ง โดยที่บุคคลดังกล่าวเป็นบุคคลที่ได้รับคะแนนเสียงให้เป็นผู้มีสิทธิได้รับการเลือกตั้ง ซึ่งส่งผลบุคคลดังกล่าว นั้นมีสถานะภาพเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร โดยเริ่มนับย้อนหลังตั้งแต่วันที่ที่มีการเลือกตั้ง ดังนั้นในกรณีดังกล่าว จึงก่อให้เกิดปัญหาที่ว่าศาลฎีกานั้นยังมีอำนาจในการพิจารณาคดีดังกล่าวอยู่หรือไม่ ซึ่งมีแนวความคิดในเรื่องดังกล่าวนี้ออกแบ่งเป็นสามประเภทหลัก ๆ 3 แนวทาง คือ

แนวทางแรก ศาลฎีกามีอำนาจในการวินิจฉัยคดีดังกล่าวต่อไป

แนวทางที่สอง ศาลฎีกาหมดอำนาจในการพิจารณาพิพากษาคดีดังกล่าวโดยจะต้องส่งจำนำคดีดังกล่าวออกจากสารบบความเพื่อให้ผู้ร้องดำเนินการยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญต่อไป

แนวทางที่สาม ศาลฎีกาหมดอำนาจในการพิจารณาพิพากษาคดีดังกล่าวเช่นเดียวกันแต่ศาลฎีกาต้องดำเนินการโอนสำนวนคดีดังกล่าวไปยังศาลรัฐธรรมนูญ โดยให้ถือว่าสำนวนที่ปรากฏในศาลฎีกาเป็นส่วนหนึ่งของสำนวนในศาลรัฐธรรมนูญ เป็นต้น ซึ่งเรื่องดังกล่าวข้างต้นยังไม่มีแนวคำวินิจฉัยหรือกฎหมายใดได้กำหนดแนวทางไว้

ผู้เขียนเห็นว่าไม่ได้มีกฎหมายใดรองรับถึงกรณีการพิจารณาของศาลดังกล่าว แต่อย่างไรก็ดีเมื่อพิจารณาจากมาตรา 194 แห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ประกอบมาตรา 7 แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญวิธีพิจารณาดีรัฐธรรมนุญ พ.ศ.2561 ผู้เขียนจึงเห็นด้วยกับแนวทางที่ 3 ตามหลักการแบ่งแยกเขตอำนาจศาล อย่างไรก็ดี ในขณะที่ต้องพิจารณาท้ายที่สุดแล้วบุคคลดังกล่าวเป็นบุคคลที่มีสิทธิสภาพตามรัฐธรรมนูญเนื่องจากเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ดังนั้น ศาลฎีกาย่อมต้องหมดอำนาจในการพิจารณาคดีดังกล่าว อีกทั้งกระบวนการพิจารณาของศาลฎีกากับศาลรัฐธรรมนูญนั้นมีความแตกต่างกัน ศาลฎีกาจึงไม่สามารถที่จะส่งสำนวนดังกล่าวให้เป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญได้ เนื่องจากกระบวนการพิจารณาของทั้งสองศาลนั้นมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยยะสำคัญ ดังนั้น ผู้เขียนเห็นว่าในการแก้ปัญหาดังกล่าวนั้น ต้องมีการจัดตั้งศาลที่ดำเนินการพิจารณาคดีเลือกตั้งโดยเฉพาะ โดยให้ศาลดังกล่าวมีอำนาจในการพิจารณาคดีเกี่ยวกับการเลือกตั้งตั้งแต่กระบวนการรับสมัครจนถึงกระบวนการพิจารณาถึงสิทธิสภาพของการดำรงตำแหน่งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของผู้สมัครรับเลือกเป็นสมาชิกวุฒิสภาหรือสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

2. เนื่องจากประเทศไทยมีการนำเอาหลักการนิติรัฐมาใช้ซึ่งถือเป็นหลักการสำคัญประการหนึ่ง ในการปกครองระบอบประชาธิปไตย โดยหลักการนิติรัฐมีหลักการสำคัญที่ว่ารัฐจำเป็นที่จะต้องเคารพและคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน ทั้งยังมีหลักการสำคัญอีกประการหนึ่งคือทุกการดำเนินการขององค์กรแห่งรัฐนั้นต้องสามารถถูกตรวจสอบได้โดยองค์กรตุลาการ ซึ่งการดำเนินการขององค์กรตุลาการนั้น ควรจะต้องมีบรรทัดฐานในการพิจารณากรณีคดีทั้งปวงให้เป็นแนวทางในการปฏิบัติ และเพื่อให้การดำเนินการของกิจการรัฐสภานั้นไม่ถูกขัดขวางหรือสะดุดหยุดลง ดังนั้นในกรณีของการดำเนินคดีนั้น ควรมีความชัดเจนไม่ให้เกิดกรณีของการฟ้องผิดศาล ซึ่งจะกล่าวต่อไป

เมื่อพิจารณาจากทั้งในสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี หรือสหราชอาณาจักร ต่างก็ได้นำเอาหลักการนี้มาใช้บังคับ โดยสถาปนาองค์กรตุลาการขึ้นมาเพื่อวินิจฉัยคดีหรือให้เป็นองค์กรกลางทั้งนี้ในคดีอันเกี่ยวเนื่องด้วยคุณสมบัติหรือลักษณะต้องห้ามของผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรนั้นในสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี หรือสหราชอาณาจักร ต่างก็ได้กำหนดอนุญาตให้องค์กรตุลาการสามารถวินิจฉัยการกระทำทั้งปวงของคณะกรรมการการเลือกตั้งของตนได้ แต่อย่างไรก็ตาม ความแตกต่างของอำนาจศาลที่มีอำนาจในการวินิจฉัยคดีเกี่ยวกับสิทธิสมัครหรือลักษณะต้องห้ามของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของสหราชอาณาจักรนั้นมีความแตกต่างกับของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี กล่าวคือของสหราชอาณาจักรคดีทั้งปวงอันเกี่ยวเนื่องด้วยสิทธิสมัครรับเลือกตั้ง ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรนั้นจะอยู่ภายใต้เขตอำนาจศาลเลือกตั้งแห่งสหราชอาณาจักร อย่างไรก็ตามในส่วนหนึ่งของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีสามารถถูกตรวจสอบทั้ง ในส่วนของรัฐสภา หรือศาลรัฐธรรมนูญในกรณีที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินการเลือกตั้งหรือการกระทำอันเกี่ยวเนื่องด้วยรัฐธรรมนูญ

โดยที่ประเทศไทยได้นำเอาหลักการแนวความคิดคล้ายคลึงกับการจัดตั้งศาลของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีเข้ามาปรับใช้ โดยองค์กรที่ทำหน้าที่ในการพิจารณาคดีเกี่ยวกับการเลือกตั้งมีทั้งศาลฎีกา ศาลรัฐธรรมนูญ หรือศาลปกครอง หรือกล่าวโดยเฉพาะในประเภทคดีที่เกี่ยวกับการตรวจสอบคุณสมบัติหรือลักษณะต้องห้ามของผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรนั้นศาลที่มีอำนาจในการพิจารณาคดีดังกล่าวมีทั้งในส่วน of ศาลฎีกา และศาลรัฐธรรมนูญ โดยจุดที่กำหนดว่ากรณีใดขึ้นสู่ศาลใดในเรื่องดังกล่าวนี้ พิจารณาจากสถานภาพของผู้สมัครรับเลือกตั้งว่ามีสถานภาพเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแล้วหรือไม่

เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบกับกฎหมายสหราชอาณาจักรจะพบว่าศาลที่ทำหน้าที่ในการพิจารณาคดีเกี่ยวกับการเลือกตั้งทั้งในส่วนของการพิจารณาเกี่ยวกับสิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของสหราชอาณาจักรหรือตลอดจนการพิจารณาถึงคุณสมบัติหรือลักษณะต้องห้ามของบุคคลดังกล่าวนี้จะอยู่ภายใต้อำนาจของศาลพิเศษซึ่งทำหน้าที่นี้โดยเฉพาะ อันได้แก่ศาลคดีเลือกตั้ง

ต่อมาเมื่อพิจารณาเปรียบเทียบกับจุดเด่นและจุดด้อยของกลไกการควบคุมตรวจสอบการวินิจฉัยคุณสมบัติผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของไทยและต่างประเทศจะพบว่าในส่วนของประเทศไทยได้มีการปรับปรุงกฎหมายในส่วน of องค์กรศาลที่ทำหน้าที่พิจารณาคดีดังกล่าวเนื่องจากในปัจจุบันการที่

ศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีดังกล่าวมีอยู่ในหลายศาลนั้นก่อให้เกิดปัญหาความเหลื่อมล้ำหรือความทับซ้อนกันในแนวเขตอำนาจของศาล จนอาจก่อให้เกิดปัญหาเกี่ยวกับการอำนวยความสะดวกยุติธรรมให้แก่ประชาชน

เมื่อวิเคราะห์จากกฎหมายแม่บทของประเทศไทย อันได้แก่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยฉบับปี พุทธศักราช 2560 มาตรา 210 ประกอบพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ ว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2561 มาตรา 7 และ พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2561 มาตรา 49 มาตรา 50 และมาตรา 51 ประเทศไทยได้มีการแบ่งเขตอำนาจศาลในการพิจารณาถึงคุณสมบัติหรือลักษณะต้องห้ามของผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรโดยจุดแบ่งของเขตอำนาจ ระหว่างศาลรัฐธรรมนูญและศาลยุติธรรมโดยศาลฎีกาแผนกคดีเลือกตั้ง ว่าคดีประเภทใดอยู่ในเขตอำนาจของศาลใดนั้น เห็นว่า จุดตัดของกฎหมายพิจารณาถึงตัวบุคคลผู้ถูกพิจารณาเป็นสำคัญว่าบุคคลดังกล่าวเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแล้วหรือไม่ หากบุคคลดังกล่าวนั้นได้รับการเลือกตั้งให้เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแล้วจะทำให้สถานะของบุคคลดังกล่าวนั้นจะไม่อยู่ภายใต้เขตอำนาจของศาลยุติธรรมโดยศาลฎีกาแผนกคดีเลือกตั้ง แต่กระบวนการพิจารณาคดีดังกล่าวนั้นจะต้องอยู่ภายใต้เขตอำนาจของศาลรัฐธรรมนูญแทน

กรณีดังกล่าวนี้ อาจก่อให้เกิดจุดด้อยบางประการเกี่ยวกับกระบวนการพิจารณาคดี อันได้แก่กรณีที่อาจทำให้เจ้าพนักงานผู้ดำเนินกระบวนการพิจารณาในเบื้องต้นเช่นคณะกรรมการสืบสวนและไต่สวนของสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งซึ่งถือเป็นเจ้าพนักงานที่ทำหน้าที่ในการสอบสวน หรือไต่สวนแล้วแต่กรณี ตามกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งหรือพรรคการเมือง อาจถูกร้องเรียนได้ว่ากระทำการกรณีดังกล่าวล่าช้าเพื่อเป็นการประวิงเวลาให้คดีดังกล่าวนั้นเข้าสู่ศาลรัฐธรรมนูญแทนที่ศาลยุติธรรมเนื่องจากแนวกระบวนการพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญและศาลยุติธรรมนั้นมีกระบวนการพิจารณาที่แตกต่างกันแม้ทั้งสองศาลจะใช้ระบบการไต่สวนเหมือนกันก็ตาม อีกทั้งกระบวนการดังกล่าวนี้อาจทำให้มีกระบวนการที่จะทำการฟ้องผิดศาลเกิดขึ้นซึ่งอาจทำให้กระบวนการในการอำนวยความสะดวกยุติธรรมให้แก่ประชาชนหรือกระบวนการที่จะทำให้กระบวนการเลือกตั้งเป็นไปโดยสุจริตหรือเที่ยงธรรมนั้นต้องล่าช้าลงซึ่งส่งผลเสียอย่างร้ายแรงต่อกระบวนการพิจารณาคดีเลือกตั้งและระบบประชาธิปไตยของประชาชน

ทั้งนี้ ได้มีตัวอย่างแนวคำสั่งศาลรัฐธรรมนูญที่เกี่ยวข้องกับเรื่องดังกล่าวไว้คือคำสั่งศาลรัฐธรรมนูญที่ 27/2567 เป็นกรณีที่คณะกรรมการการเลือกตั้งยื่นคำร้องขอต่อศาลรัฐธรรมนูญ ว่าสมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของนายนครชัย ขุนณรงค์ สิ้นสุดลงนับแต่วันเลือกตั้งและให้มีคำสั่งให้เพิกถอนสิทธิสมัครรับเลือกตั้ง ของผู้ถูกร้องดังกล่าว ทั้งนี้ข้อเท็จจริงของกรณีดังกล่าวคือกรณี ผู้ถูกร้องได้สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรโดยรู้อยู่แล้วว่าตนเป็นผู้ไม่มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งแล้วปกปิดหรือไม่แจ้งข้อเท็จจริงว่าเคยต้องคำพิพากษาอันถึงที่สุดว่ากระทำความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สินที่กระทำโดยทุจริตฐานลักทรัพย์ ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 335 ประกอบมาตรา 83 และต่อมาผู้ถูกร้องได้ลาออกจากการเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดระยองก่อนวันที่คณะกรรมการการเลือกตั้งได้ยื่นคำร้อง ทั้งนี้ศาลรัฐธรรมนูญ วินิจฉัยว่าขณะที่ผู้

ร้องยื่นคำร้องนี้ผู้ถูกร้องได้ลาออกจากการดำรงตำแหน่งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตั้งแต่วันที่ 3 สิงหาคม พ.ศ. 2561 ซึ่งเป็นระยะเวลาก่อนที่มีการยื่นคำร้องดังกล่าวขึ้น จึงเป็นเหตุให้สมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรสิ้นสุดลงนับแต่วันดังกล่าวตามรัฐธรรมนูญไม่มีเหตุให้ต้องวินิจฉัยถึงคุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามของผู้ถูกร้อง จึงมีคำสั่งให้ไม่รับคำร้องไว้พิจารณา

จากตัวอย่างข้างต้นได้ชี้ให้เห็นว่าแม้แต่คณะกรรมการการเลือกตั้งซึ่งเป็นองค์กรกลางที่ทำหน้าที่ในการจัดการเลือกตั้งก็มีการหลงผิดในเรื่องของการแบ่งเขตอำนาจศาลอีกทั้งกรณีดังกล่าวนี้ก่อให้เกิดความล่าช้าทั้งในตัวของผู้ถูกร้องเองที่อาจจะต้องถูกดำเนินซ้ำอีกรอบในศาลฎีกา หรือเป็นความล่าช้าของประชาชนที่สนใจในเรื่องเกี่ยวกับกระบวนการเลือกตั้งและเป็นการล่าช้าของกระบวนการที่เกี่ยวข้องกับระบอบการปกครองประชาธิปไตย ที่จะทำได้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่มีความชอบธรรมโดยเร็ว

ผู้เขียนเห็นด้วยกับคำวินิจฉัยข้างต้น ที่ว่าในขณะที่ฟ้องคดีนั้นบุคคลดังกล่าวไม่ได้มีการดำรงตำแหน่งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแล้ว ดังนั้นจึงไม่สามารถที่จะใช้กระบวนการวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญที่จะต้องพิจารณาถึงสมาชิกภาพได้เนื่องจากขณะที่พิจารณาคดี บุคคลดังกล่าวไม่มีสมาชิกภาพให้พิจารณา อีกทั้งผู้เขียนยังมีความเห็นว่าแนวทางแก้ไขปัญหาคดีในกรณีดังกล่าวนี้คือการที่จะรวบอำนาจทั้งหมดของกระบวนการพิจารณาคดีนั้นให้อยู่ที่ศาลใดศาลหนึ่งโดยผู้เขียนเห็นว่าสถานที่ทำหน้าที่ดีที่สุดหรือเหมาะสมที่สุดในการที่จะพิจารณาคดีเกี่ยวกับการเลือกตั้งคือการจัดตั้งศาลคดีเลือกตั้งขึ้นมาเป็นการเฉพาะ

3. ในกรณีที่ศาลหลายศาลมีอำนาจในการพิจารณาคดีซึ่งมีข้อเท็จจริงอย่างเดียวกัน แต่มีความแตกต่างของฐานะบุคคลที่เป็นคู่ความแห่งคดี เช่นในกรณีของคดีการเลือกสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในส่วนของการตรวจสอบคุณสมบัติหรือการมีลักษณะต้องห้ามของบุคคลผู้เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแล้วแต่กรณี ควรที่จะต้องมีความคำพิพากษาหรือแนวการพิจารณาคดีที่สอดคล้องไปในทางเดียวกันเพื่อไม่ให้เกิดปัญหาแก่บุคคลที่ประสงค์จะลงสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร หรือประชาชนผู้มีความสนใจในระบบการเมืองการปกครองของประเทศไทย หรือในส่วนของเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน เป็นต้น

ดังนั้น การที่ทั้งศาลรัฐธรรมนูญและศาลฎีกานั้น ต่างก็ได้ตัดสินคดีเกี่ยวกับคุณสมบัติ ลักษณะต้องห้ามของผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร โดยมิได้ยึดโยงแนวคำพิพากษาของกันและกัน จึงก่อให้เกิดปัญหาที่ตามมา กล่าวคือ เมื่อเกิดข้อเท็จจริงที่มีลักษณะอย่างเดียวกัน หรือคล้ายคลึงกัน แต่ทั้งศาลรัฐธรรมนูญ และศาลฎีกาสั่งตัดสินไปคนละแนวการตัดสินกัน เช่น ในกรณีการถือหุ้นบริษัทที่ประกอบกิจการสื่อสารมวลชน อันเป็นลักษณะต้องห้ามของผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ที่ทั้งแนวคำพิพากษา หรือคำสั่งของศาลฎีกากับแนวคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญนั้น แตกต่างกันอย่างสิ้นเชิง กล่าวคือ ในการพิจารณาของศาลฎีกา ศาลฎีกาจะมองที่เจตนารมณ์แห่งกฎหมายเป็นสำคัญ แต่ในการพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญนั้น ศาลรัฐธรรมนูญจะ

ยึดตัวบทกฎหมายเป็นสำคัญ ซึ่งในความคิดของผู้เขียนแล้ว มีความเห็นไปในแนวทางเดียวกับของศาลรัฐธรรมนูญมากยิ่งขึ้น เนื่องจากรัฐธรรมนูญนั้นได้มีการบัญญัติโดยชัดแจ้งแล้วว่าห้ามให้มีการถือหุ้นสื่อแต่อย่างใด อีกทั้งยังไม่ได้มีข้อความในตอนหนึ่งตอนใดของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ที่ได้บัญญัติการถือหุ้นสื่อว่าต้องมีลักษณะในการครอบงำกิจการแต่อย่างใด ดังนั้น แม้กฎหมายดังกล่าวจะมีช่องโหว่ในเรื่องดังกล่าวก็ต้องเป็นหน้าที่ของฝ่ายนิติบัญญัติในการที่จะพิจารณาแก้กฎหมายดังกล่าว ไม่ใช่หน้าที่ของศาลที่จะต้องตีความ นอกเหนือจากที่ตัวบทกฎหมายบัญญัติไว้

ตามที่ได้กล่าวข้างต้น ปัญหาที่เกิดขึ้นเนื่องจากแนวคำพิพากษาหรือคำวินิจฉัยหรือ คำสั่งของศาลฎีกาหรือศาลรัฐธรรมนูญแล้วแต่กรณีนั้นมีความแตกต่างกัน ส่งผลกระทบประชาชนผู้ที่เข้ามารับสมัครเป็นผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และนำมาซึ่งความสับสนว่าตนเองจะต้องปฏิบัติตามแนวคำพิพากษาของศาลใด หรือแม้กระทั่งในส่วนของผู้ที่สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งก็จะพบปัญหาว่าเมื่อเกิดกรณีดังกล่าวที่มีลักษณะคล้ายคลึงกับแนวคำพิพากษาหรือคำสั่งหรือคำวินิจฉัยข้างต้นแล้วตนเองจะต้องพิจารณาไปในแนวทางใด ซึ่งอาจก่อให้เกิดปัญหาในกระบวนการยุติธรรมต่อมา จนอาจก่อให้เกิดผลกระทบต่อประชาชนผู้เสียผลประโยชน์นั้น ร้องเรียนทาง วินัยแก่นักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งที่ใช้ดุลพินิจผิดพลาดได้

เมื่อพิจารณาถึงแนวคำวินิจฉัยของศาลฎีกาในส่วนที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการวินิจฉัยเรื่องสิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในกรณีที่ผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามเนื่องจากกรณีการถือหุ้นในกิจการที่ประกอบกิจการสื่อสารมวลชน พบว่ามีกรณีศึกษาที่สำคัญคือ คำสั่งศาลฎีกาหมายเลขคดีแดงที่ ลต สสข 24/2566 กรณี นายชาญชัย อิสระเสนารักษ์ ผู้ร้อง ยื่นคำร้องคัดค้าน ผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำเขตเลือกตั้งที่ 2 จังหวัดนครนายก ผู้คัดค้าน โดยที่ข้อเท็จจริงในคดีนี้เป็นกรณีที่ผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำเขตเลือกตั้งที่ 2 จังหวัดนครนายก ไม่ประกาศรายชื่อให้ผู้ร้องได้เป็นผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเนื่องจากผู้ร้องเป็นผู้ถือหุ้นในบริษัท บริษัท แอดวานซ์ อินโฟร์ เซอร์วิส จำกัด (มหาชน) (หุ้น AIS) ซึ่งเป็นธุรกิจที่ประกอบกิจการ เกี่ยวกับการสื่อสารมวลชน ซึ่งศาลฎีกาได้วินิจฉัยสรุปได้ว่า “เจตนารมณ์ของกฎหมายนั้น มีไว้เพื่อป้องกันไม่ให้ผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรอาศัยความได้เปรียบจากการเป็นเจ้าของหรือผู้ถือหุ้นในกิจการสื่อสารมวลชนกระทำการที่เป็นการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์หรือเป็นโทษแก่บุคคลใดเพื่อประโยชน์ในทางการเมือง ซึ่งในขณะที่มีการเลือกตั้งย่อมหมายถึงการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์แก่ตนหรือพรรคการเมืองที่ตนสังกัดอยู่หรือเป็นโทษแก่ผู้สมัครผู้อื่นหรือพรรคการเมืองอื่น เมื่อมีการเปรียบเทียบจำนวนหุ้นที่ผู้ร้องถืออยู่จำนวน 200 หุ้น กับจำนวนหุ้นของบริษัทดังกล่าวในตลาดหลักทรัพย์ จำนวน 2,973,925,791 หุ้น ที่น้อยมากผู้ร้องย่อมไม่มีอำนาจสั่งการให้บริษัทดังกล่าวดำเนินการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์แก่ผู้ร้องหรือพรรคการเมืองของผู้ร้องหรือเป็นโทษแก่ผู้สมัครหรือพรรคการเมืองอื่นได้ ดังนั้นจึงไม่ถือเป็นการต้องห้ามตามรัฐธรรมนูญ”

ทั้งนี้เมื่อพิจารณาถึง ขนวนคำสั่งศาลฎีกาข้างต้นจะพบว่าศาลฎีกานั้นไม่ได้พิจารณาแต่เพียงบทบัญญัติแห่งกฎหมายแต่จะพิจารณาถึงเจตนารมณ์ที่ผู้ร่างกฎหมายนั้นต้องการที่จะบัญญัติไว้ในขณะนั้นอีกทั้งสาเหตุแห่งการบัญญัติกฎหมายในเรื่องดังกล่าว ดังนั้นในกรณีของการถือหุ้นสื่อ หรือกิจการที่ประกอบกิจการสื่อสารมวลชนนั้นศาลฎีกาจะพิจารณาว่า จำนวนหุ้นของผู้ถือหุ้นดังกล่าวนั้นมีจำนวนที่มากเพียงพอที่จะครอบงำกิจการดังกล่าวเพื่อที่จะใช้กิจการดังกล่าวในการช่วยเหลือเลือกตั้งให้แก่ตนหรือทำลายคะแนนนิยมของผู้สมัครผู้อื่นผู้ใดหรือไม่ หากจำนวนที่หุ้นที่ถือนั้นมีจำนวนไม่มากเพียงพอที่จะครอบงำกิจการดังกล่าวแล้ว กรณีดังกล่าวย่อมไม่ถือว่าเป็นการกระทำความผิดหรือทำให้บุคคลดังกล่าวนั้นขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามในการสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบกับแนวคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ ที่เกี่ยวข้องกับการพิจารณาคดีในประเด็นการถือหุ้นกิจการสื่อสารมวลชน ในกรณีของคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 12-14/2553 และคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญที่ 2/2567 จะพบว่ามีความแตกต่างกับแนวคำสั่งศาลฎีกาข้างต้น ดังนี้

1. คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 12-14/2553 มีหลักพิจารณาที่สำคัญว่าการถือหุ้นเพียงหุ้นเดียวย่อมเป็นการถือหุ้นตามความหมายในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยฯ แล้ว แม้ผู้ถือหุ้นจะไม่มีอำนาจบริหาร หรือครอบงำกิจการก็ตาม

2. กรณีตามคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญที่ 2/2567 ซึ่งมีความตอนหนึ่งว่า “การที่รัฐธรรมนูญบัญญัติห้ามการถือหุ้นไว้ชัดเจน เพื่อเป็นการป้องกันไม่ให้ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง รวมทั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และสมาชิกวุฒิสภา มีช่องทางที่จะใช้หรือถูกใช้ตำแหน่งหน้าที่แสวงหาประโยชน์โดยมิชอบในทางใด ทางหนึ่ง เพราะฉะนั้น รัฐธรรมนูญ มาตรา 98 (3) จึงห้ามสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเป็นเจ้าของ หรือผู้ถือหุ้นในกิจการหนังสือพิมพ์หรือสื่อสารมวลชน โดยไม่ระบุว่าจะต้องถือหุ้นจำนวนเท่าใด และไม่ได้ระบุว่าจะต้องมีอำนาจบริหารงานหรือครอบงำกิจการหรือไม่ ฉะนั้น การถือหุ้นเพียงหุ้นเดียวย่อมเป็นการถือหุ้น ตามความหมายในรัฐธรรมนูญ มาตรา 98 (3)”

ดังนั้นกล่าวโดยสรุปว่าจากแนวคำสั่งของศาลฎีกาข้างต้นเมื่อพิจารณาเปรียบเทียบกับแนวคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ จะพบได้ว่าแนวคำสั่งศาลฎีกานั้นจะมีการพิจารณาถึงเจตนารมณ์ของการบัญญัติกฎหมายในมาตรานั้น ๆ อีกทั้งศาลฎีกายังมีแนววินิจฉัยที่ว่า การกำหนดลักษณะต้องห้ามของผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรนั้นถือเป็นเรื่องที่เป็นกฎหมายกับจำกัดสิทธิเสรีภาพของประชาชนดังนั้นจึงต้องมีการตีความโดยเคร่งครัดอีกทั้ง ต้องพิจารณาควบคู่ไปกับเจตนารมณ์ของการบัญญัติกฎหมายในมาตรานั้น ๆ ดังนั้นในกรณีของการถือหุ้นสื่อสารมวลชน ศาลฎีกาจึงจะพิจารณาไปในแนวทางที่ว่า จำนวนหุ้นที่ถือ นั้น มีจำนวนหุ้นที่มาก จนจะสามารถควบคุมหรือครอบงำกิจการดังกล่าวได้หรือไม่ หากมีจำนวนที่ไม่เพียงพอที่จะครอบงำกิจการดังกล่าวแล้ว ก็ย่อมไม่ถือว่ามีลักษณะต้องห้ามตามที่กฎหมายกำหนด

เมื่อเปรียบเทียบกับแนววินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญแล้ว จะพบว่าแนวคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญจะเน้น จากการพิจารณาตัวบทเป็นสำคัญ โดยมีได้คำนึงถึงเจตนารมณ์ภายในของการบัญญัติกฎหมายในมาตรานั้น ๆ ดังจะเห็นได้จากแนวคำวินิจฉัยข้างต้น ในจำนวนสองคดีดังกล่าว พบว่า แม้การถือหุ้นเพียงหนึ่งหุ้นในกิจการสื่อสารมวลชน แต่ไม่ได้มีอำนาจในการครอบงำกิจการดังกล่าวก็ย่อมมีลักษณะต้องห้ามในการดำรงตำแหน่งเป็นผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

ในส่วนตัวแล้วผู้เขียนเห็นสอดคล้องไปในทางเดียวกันกับแนวคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญข้างต้น เนื่องจากว่าสิ่งใดจะเป็นสิ่งที่กำหนดไว้ว่า การถือหุ้นในลักษณะของการครอบงำกิจการนั้น ต้องถือจำนวนเท่าใด เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบกับจำนวนหุ้นทั้งหมดที่บริษัทดังกล่าวมี อีกทั้ง เมื่อพิจารณาแล้วเห็นว่ากฎหมายดังกล่าวนี้ยังมีข้อบกพร่องอยู่ ก็ควรจะเป็นหน้าที่ของฝ่ายนิติบัญญัติในการพิจารณาแก้กฎหมายดังกล่าว ให้ความเป็นธรรมหรือชอบธรรมมากยิ่งขึ้น ทั้งนี้หน้าที่ของฝ่ายตุลาการเมื่อพิจารณาจากหลักการแบ่งแยกอำนาจแล้ว เห็นว่าควรเป็นหน้าที่ในการพิจารณาจากตัวบทกฎหมายเท่านั้น

เมื่อพิจารณาถึงแนวทางคำสั่งหรือคำวินิจฉัยของศาลฎีกาหรือศาลรัฐธรรมนูญที่ได้กล่าวมาในข้างต้น จะพบกรณีที่น่านำไปสู่ปัญหาของการบังคับใช้กฎหมายได้ เนื่องจากทั้งศาลฎีกา และศาลรัฐธรรมนูญ ต่างก็เป็นศาลสูงของแต่ละประเภทศาล โดยที่แนวคำวินิจฉัยหรือคำสั่งของศาลทั้งสองศาลนั้น ต่างก็จะกลายมาเป็นแนวทางปฏิบัติต่อทั้งในส่วนของผู้เจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบกฎหมายเกี่ยวกับการเลือกตั้ง หรือในส่วนของผู้บุคคลที่ประสงค์จะสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในอนาคต แต่จากแนวคำวินิจฉัยหรือคำพิพากษาข้อต้นของทั้งสองศาลมีความไม่สอดคล้อง ไม่เป็นบรรทัดฐานเดียวกันแม้ข้อเท็จจริงจะใกล้เคียงกัน ดังนั้นจึงก่อให้เกิดปัญหาว่าในอนาคตผู้ที่สมัครรับเลือกตั้งจะต้องปฏิบัติตามแนวคำวินิจฉัยหรือคำสั่งของศาลใด และในส่วนของผู้เจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบกฎหมายตลอดจนในส่วนของการกรรมการการเลือกตั้ง เมื่อมีมติในคดีที่มีข้อเท็จจริงคล้ายคลึงกันนี้จะต้องยึดถือแนวคำวินิจฉัยหรือคำสั่งของศาลใด เป็นต้น ซึ่งเป็นประเด็นของการศึกษา

ผู้เขียนมีความเห็นว่า แนวทางในการแก้ปัญหาดังที่ได้กล่าวมาในข้างต้นสำหรับกรณีการวินิจฉัยหรือพิจารณาคดีอื่นเกี่ยวเนื่องด้วยสิทธิสมัครของผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร หรือการตรวจสอบคุณสมบัติหรือลักษณะต้องห้ามของผู้ดำรงตำแหน่งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เห็นควรให้มีการจัดตั้งศาลพิเศษขึ้นมาโดยเฉพาะ ซึ่งศาลดังกล่าวนี้จะมีอำนาจในการพิจารณาคดีอื่นเกี่ยวเนื่องกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งหรือพรรคการเมือง ทั้งในส่วนของการวินิจฉัยคดีอื่นเกี่ยวเนื่องด้วยการเลือกตั้งไม่ว่าจะเป็นการเลือกตั้งระดับสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร การเลือกระดับสมาชิกวุฒิสภาหรือการเลือกตั้งระดับท้องถิ่นตลอดจนกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับพรรคการเมืองเพื่อให้แนวการในการวินิจฉัยคดีดังกล่าวเป็นไปในทางเดียวกันและลดปัญหาการสร้างความสับสนในกรณีของผู้ปฏิบัติงานหรือประชาชนหรือพรรคการเมืองหรือผู้ที่สมัครรับเลือกตั้งหรือเลือกแล้วแต่กรณี เป็นต้น

3. บทสรุป และข้อเสนอแนะ

3.1 บทสรุป

จากที่ได้กล่าวมาในทั้งหมดจึงสามารถสรุปประเด็นปัญหาที่เกี่ยวกับศาลที่มีอำนาจพิจารณาคุณสมบัติหรือลักษณะต้องห้ามของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ในกรณีก่อนมีการประกาศผลการเลือกตั้งและภายหลังมีการประกาศผลการเลือกตั้ง ซึ่งมีคำวินิจฉัยที่แตกต่างกันในประเด็นที่เหมือนกัน ได้ว่าเนื่องจากตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ.2561 พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2561 ได้มีการกำหนดหลักเกณฑ์เกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ของศาลที่มีอำนาจในการพิจารณาคดีเกี่ยวกับคุณสมบัติหรือลักษณะต้องห้าม ของบุคคลผู้ที่จะลงสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร โดยพิจารณาจากหลักการที่ว่า บุคคลผู้เป็นคู่ความแห่งคดีนั้นมีสถานะเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแล้วหรือไม่ หรือบุคคลดังกล่าวมีสถานะภาพเป็นเพียงผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ทั้งนี้หากบุคคลดังกล่าวมีสถานะภาพเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแล้ว ย่อมให้บุคคลดังกล่าวนั้นถือเป็นบุคคลตามรัฐธรรมนูญซึ่งต้องอยู่ภายใต้กระบวนการ วิธีพิจารณาคดีของศาลรัฐธรรมนูญ ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2561 มาตรา 7 (5) ในกรณีที่เป็นผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรนั้น การพิจารณาคดีดังกล่าวจะอยู่ภายใต้ศาลอยู่ ยุติธรรม โดยศาลฎีกาแผนกคดีเลือกตั้งจะเป็นผู้วินิจฉัยคดี ถึงคุณสมบัติหรือลักษณะต้องห้ามของบุคคลรายดังกล่าวตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2561

ปัญหาจากประเด็นปัญหาที่เกี่ยวกับศาลที่มีอำนาจพิจารณาคุณสมบัติหรือลักษณะต้องห้ามของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ในกรณีก่อนมีการประกาศผลการเลือกตั้งและภายหลังมีการประกาศผลการเลือกตั้ง ซึ่งมีคำวินิจฉัยที่แตกต่างกันในประเด็นที่เหมือนกัน มีด้วยกันสามกรณีดังจะกล่าวต่อไปนี้

1. กรณีข้อสังเกตที่ว่าหากภายหลังที่มีการปิดรับสมัครบุคคลที่จะลงสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแล้ว ปรากฏว่า ได้มีผู้สมัครบางรายขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้าม ซึ่งหากในระหว่างการดำเนินการสืบสวน ไต่สวน หรือการพิจารณาของคณะกรรมการการเลือกตั้ง พบว่ามีผู้สมัครผู้ใดกระทำการให้การเลือกตั้งไม่สุจริตโปร่งใสหรือเที่ยงธรรม หรือกระทำการไม่ชอบด้วยกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งหรือพรรคการเมือง และคณะกรรมการการเลือกตั้งได้ดำเนินการร้องคดีต่อศาลฎีกา ถึงการกระทำดังกล่าวแล้ว ต่อมาผู้สมัครรับเลือกตั้งรายนั้นได้เป็นผู้ได้รับเลือกให้เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ปัญหาที่เกิดขึ้นคือไม่มีกฎหมายใดรองรับถึงกรณีการพิจารณาของศาลดังกล่าว

2. กรณีที่ว่าเนื่องจากประเทศไทยมีองค์กรที่ทำหน้าที่ในการพิจารณาคดีเกี่ยวกับคุณสมบัติหรือลักษณะต้องห้ามของผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทั้งในส่วนของศาลฎีกา หรือศาลรัฐธรรมนูญ โดยขึ้นอยู่กับสถานภาพของผู้สมัครว่ามีสถานภาพเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแล้วหรือไม่ หากเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแล้วจะอยู่ภายใต้เขตอำนาจของศาลรัฐธรรมนูญ แต่หากยังไม่เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจะอยู่ภายใต้เขตอำนาจของศาลยุติธรรมโดยศาลฎีกาแผนกคดีเลือกตั้ง ซึ่งอาจก่อให้เกิดปัญหาในเรื่องความสับสน หรือกระบวนการยื่นฟ้องคดีต่อศาลให้อาจมีการทำให้เกิดการยื่นฟ้องคดีผิดพลาด อันเป็นเหตุให้ศาลมีคำสั่งให้ยกคำร้องของผู้ฟ้องคดีเสีย อันเป็นเหตุให้เกิดความล่าช้าในกระบวนการยุติธรรม เป็นต้น

3. กรณีความแตกต่างแนวคำวินิจฉัยคดีของศาลที่แตกต่างกันเกี่ยวกับคุณสมบัติหรือลักษณะต้องห้ามของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรศึกษากรณีเกี่ยวกับคดีขาดคุณสมบัติหรือลักษณะต้องห้ามกรณีถือหุ้นสื่อมวลชน ซึ่งสามารถสรุปได้ว่าเมื่อคณะกรรมการการเลือกตั้งทำหน้าที่เป็นองค์กรในการจัดการเลือกตั้งแล้วองค์กรต่อมาที่ทำหน้าที่ในการตรวจสอบการกระทำของคณะกรรมการการเลือกตั้งนั้นได้แก่องค์กรตุลาการ โดยที่องค์กรฝ่ายตุลาการที่ทำหน้าที่ในการควบคุมการใช้ดุลพินิจของคณะกรรมการการเลือกตั้ง ในเรื่องต่าง ๆ นั้นแบ่งออกเป็นองค์กรศาลยุติธรรม องค์กรศาลรัฐธรรมนูญ หรือองค์กรศาลปกครองแล้วแต่กรณี ถ้าพิจารณาถึงเฉพาะแต่ในกรณีของการ ตรวจสอบคุณสมบัติหรือลักษณะต้องห้ามของบุคคลผู้ดำรงตำแหน่งหรือบุคคลผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรนั้น จะอยู่ภายใต้เฉพาะแต่เพียงศาลรัฐธรรมนูญ หรือศาลยุติธรรมแล้วแต่กรณี โดยที่พิจารณาจากสถานภาพของบุคคล ที่เป็นคู่ความในคดีนั้นว่าเป็นเพียงผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือเป็นบุคคลผู้มีสถานภาพตามที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญไม่ว่าจะเป็นในส่วนของ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร หรือนายกรัฐมนตรีหรือรัฐมนตรีเป็นต้น

ดังนั้น เมื่อศาลที่ทำหน้าที่ในการตรวจสอบ การกระทำของคณะกรรมการการเลือกตั้งในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการพิจารณาถึงสิทธิสมัครรับเลือกตั้งหรือคุณสมบัติหรือลักษณะต้องห้ามของผู้สมัครรับเลือกตั้งนั้นมีทั้งในส่วนของ ศาลยุติธรรมหรือศาลรัฐธรรมนูญแล้วแต่กรณีนั้นจึงก่อให้เกิดปัญหาตามมาในหลายประการไม่ว่าจะเป็นในส่วนของ แนวคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญหรือแนวคำสั่งหรือคำพิพากษาของศาลยุติธรรม(ศาลฎีกา) มีความแตกต่างกันในส่วนที่เป็นสาระสำคัญซึ่งก่อให้เกิดปัญหาเกี่ยวกับการปฏิบัติตามมา ไม่ว่าจะเป็นในส่วนของทางเจ้าหน้าที่ที่ทำหน้าที่ในการปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมายควบคุมตรวจสอบการดำเนินการเลือกตั้ง หรือในส่วนของ ผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรว่าต้องปฏิบัติตนอย่างไรให้เป็นไปตามที่กฎหมายกำหนด

3.2 ข้อเสนอแนะ

จากปัญหาที่ได้กล่าวมาในข้างต้นผู้เขียนมีความเห็นว่า ในการแก้ไขปัญหาดังกล่าวนั้น สามารถที่จะแก้ไขให้ ปัญหาดังกล่าวหมดไปได้โดยมีหลักการพื้นฐานตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช

2560 ประกอบกับ พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ.2561 ที่ว่าการพิจารณาคดีเกี่ยวกับการเลือกตั้ง นั้นต้องดำเนินการโดยเร็ว ทั้งนี้แนวคิดดังกล่าวมาจากการที่บุคคลที่จะเข้าไปเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรนั้นต้องเข้ารับการปฏิบัติหน้าที่ด้วยความรวดเร็ว เพื่อให้การดำเนินงานของรัฐสภาไม่ขาดช่วง อันจะส่งผลกระทบต่อประชาชน หรือการบวนการด้านนิติบัญญัติของประเทศได้ ดังนั้นเพื่อให้การดำเนินการเกี่ยวกับการเลือกตั้งเป็นไปด้วยความรวดเร็ว และกระบวนการพิจารณาคดีเกี่ยวกับการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ในประเด็นเกี่ยวกับการตรวจสอบคุณสมบัติหรือลักษณะต้องห้ามของบุคคลผู้ที่จะสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรนั้น ต้องมีการพิจารณาในศาลที่มีความเชี่ยวชาญ และต้องเป็นศาลชั้นสูง เนื่องจากเพื่อให้การพิจารณาดังกล่าวนั้นมีความรวดเร็วตามที่กฎหมายกำหนด ดังนั้น ในประเด็นดังกล่าวจึงไม่อาจที่จะมีการกำหนดให้มีการอุทธรณ์คำพิพากษา หรือคำสั่งศาลได้มีบรรทัดฐานใหม่ ประการต่อมาผู้เขียนมีความเห็นว่าศาลฎีกาถือเป็นศาลสูงที่มีความเหมาะสมในการพิจารณาคดีเกี่ยวกับ สิทธิสมัครรับเลือกตั้งตลอดจนคุณสมบัติหรือลักษณะต้องห้ามของบุคคลที่เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร โดยไม่ต้องคำนึงถึงสถานภาพของบุคคลดังกล่าวว่าได้รับการเลือกตั้งให้เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแล้วหรือไม่ เพื่อให้เป็นการพิจารณาคดีดังกล่าวมีแนวบรรทัดฐานเดียวกัน ผู้เขียนเห็นว่าศาลฎีกาโดยศาลฎีกาแผนกคดีเลือกตั้ง จะต้องไม่มีผู้พิพากษาประจำแผนก แต่อย่างไรก็ดีเมื่อมีคดีเกี่ยวกับการเลือกตั้งหรือพรรคการเมืองเข้ามา จึงค่อยมีการแต่งตั้งองค์คณะเพื่อทำการพิจารณาคดี โดยให้มีหน้าที่รับผิดชอบคดีนั้นและเมื่อคดีดังกล่าวสิ้นสุดก็ให้องค์คณะดังกล่าวพ้นจากตำแหน่งและกลับเข้าเป็นผู้พิพากษาศาลฎีกาตามเดิม ซึ่งในกรณีนี้จะเป็นการประหยัดงบประมาณราชการในการจัดตั้งศาลตลอดจนการจ่ายเงินเดือนเนื่องจากศาลคดีเลือกตั้งนั้นจะไม่มีผู้พิพากษาที่อยู่ประจำศาลเลยแต่เมื่อมีคดีจึงจะค่อยมีผู้พิพากษาเข้ามาดำรงตำแหน่งเป็นองค์คณะ โดยให้มีลักษณะคล้ายคลึงกับ ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง โดยที่ในการแก้ไขปัญหาดังกล่าวนั้นผู้เขียนมีความเห็นว่ากฎหมายที่จำเป็นที่จะต้องมีการแก้ไขได้แก่

1. พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2561 โดยเห็นสมควรให้ยกเลิกบทบัญญัติในมาตรา 7 (5) “คดีเกี่ยวกับการสิ้นสุดสมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภา”

2. ตราพระราชบัญญัติว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีเลือกตั้งหรือพรรคการเมือง โดยมีสาระสำคัญในพระราชบัญญัตินี้

- 2.1 กำหนดนิยาม “ศาล” ว่าหมายถึง ศาลฎีกาแผนกคดีเลือกตั้งหรือพรรคการเมือง

- 2.2 กำหนดนิยาม “คดีเลือกตั้งหรือพรรคการเมือง” ว่าหมายถึงคดีที่มีการร้องกันโดยอาศัยกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร กฎหมายว่าด้วยการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา กฎหมายว่าด้วยคณะกรรมการการเลือกตั้ง กฎหมายว่าด้วยพรรคการเมือง กฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น และให้หมายความรวมถึงกฎหมายว่าด้วยการออกเสียงประชามติด้วย

2.3 กำหนดให้ นับแต่วันที่พระราชบัญญัติฯ นี้ใช้บังคับ ห้ามมิให้ศาลอื่นนอกจากศาลฎีกาแผนกคดีเลือกตั้งหรือพรรคการเมืองที่อยู่ในอำนาจของศาลฎีกาแผนกคดีเลือกตั้งหรือพรรคการเมือง

2.4 กำหนดที่มาของผู้พิพากษาในศาลฯ ดังกล่าว่าเมื่อมีการยื่นฟ้องคดีต่อศาล ให้ประธานศาลฎีกาเรียกประชุมใหญ่ศาลฎีกาโดยเร็ว เพื่อเลือกผู้พิพากษาในศาลฎีกาซึ่งดำรงตำแหน่งไม่ต่ำกว่าผู้พิพากษาศาลฎีกา หรือผู้พิพากษาอาวุโสซึ่งเคยดำรงตำแหน่งไม่ต่ำกว่าผู้พิพากษาศาลฎีกา เป็นองค์คณะผู้พิพากษา โดยให้เลือกเป็นรายคดี

2.5 กำหนดให้การพิจารณาคดีให้ใช้ระบบไต่สวนโดยให้ศาลค้นหาความจริงไม่ว่าจะเป็นคุณหรือเป็นโทษแก่ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง และในการวินิจฉัยปัญหาข้อเท็จจริง ให้ศาลรับฟังพยานหลักฐานได้ แม้ว่าการไต่สวนพยานหลักฐานนั้นจะมีข้อผิดพลาดคลาดเคลื่อนไปจากขั้นตอน วิธีการ หรือกรอบเวลาที่กฎหมายกำหนดไว้ ถ้าศาลได้ให้โอกาสแก่คู่ความในการโต้แย้งคัดค้านพยานหลักฐานนั้นแล้ว เพื่อให้ได้ข้อเท็จจริงที่ถูกต้องตรงตามความจริงที่เกิดขึ้นในคดีนั้น

3. พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2561 โดยเห็นสมควรให้มีการแก้ไขบทบัญญัติที่เกี่ยวกับการนำคดีขึ้นสู่ศาลโดยเป็นเป็น “ศาลฎีกาแผนกคดีเลือกตั้งหรือพรรคการเมือง” เป็นต้น

4. เอกสารอ้างอิง

กนกกรักษ์ น้อยสัมฤทธิ์. (2556). ปัญหาการใช้อำนาจของคณะกรรมการการเลือกตั้ง : ศึกษากรณีการสั่งให้มีการเลือกตั้งใหม่หรือการเพิกถอนสิทธิการเลือกตั้ง [วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต].

มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.

กิตติพัฒน์ สุวรรณนัจศิริ. (2555). การตรวจสอบการกระทำของคณะกรรมการการเลือกตั้งตามกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งโดยองค์กรตุลาการ [วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต]. มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.

ลำไผ่ ภิรมย์กิจ. (2561). การจำกัดสิทธิสมัครรับเลือกตั้งของบุคคลซึ่งต้องคำพิพากษาถึงที่สุดว่ากระทำความผิดเกี่ยวกับทรัพย์โดยทุจริตตามประมวลกฎหมายอาญา [วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต].

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

บรรเจิด สิงคะเนติ. (2567). หลักพื้นฐานเกี่ยวกับสิทธิเสรีภาพและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ (พิมพ์ครั้งที่ 7). วิญญูชน.

พพลัทพ์ อินทรบุญสม. (2564). มาตรการทางกฎหมายในการดำเนินคดีเลือกตั้งของประเทศไทย [วิทยานิพนธ์นิติศาสตรดุษฎีบัณฑิต]. มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.

- วรเจตน์ ภาคีรัตน์. (2542). การเลือกตั้งในรัฐเสรีประชาธิปไตย. *วารสารศาลรัฐธรรมนูญ*, 1(3), 95-105.
- วรเจตน์ ภาคีรัตน์. (2567). *คำสอนว่าด้วยรัฐและหลักกฎหมายมหาชน* (พิมพ์ครั้งที่ 4). อ่านกฎหมาย.